ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 397
субота 8 август 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

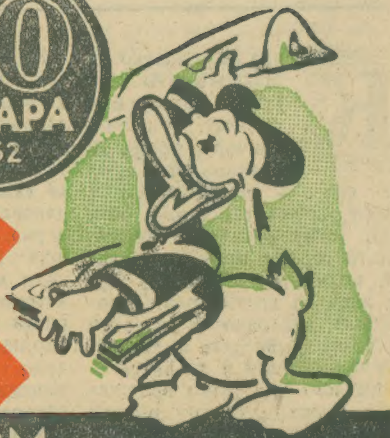

ФЛАШ ГОРДОН

У овом броју:

7/7/59

ВЕРГИЛИЈЕ ПЕСНИК КОЈИ ЈЕ ПОСТАО ЧАРОБЊАК

Када се недалеко од Мантове у Андима једном дрварском трговцу, раније лончару, родио 70 године пре наше ере син — посадили су у земљу, према тамошњем обичају, једну гранчицу тополе. Пошто се она примила и, кажу, врло брзо израсла у дрво, веће од других раније посађених, сматрало се да је то предзнак да ће дете имати необичну судбину и да ће се истаћи. Као још једно претсказање у истом смислу наводи се и то, што је дечакова мајка, уочи његовог рођења, сањала ловорову грану коју је испустила на земљу а на њој се одједном појавило много разног воћа и цвећа.

Претсказања се испуњују

У овом случају „претсказања“ су се испунила, мада би и без тога дечак, Публије Вергилије Марон, постао оно што је — најславнији песник Рима, један од највећих који су постојали. Други Хомер. Своје прве песме написао је са пуних шеснаест година, када је отишао у Милано и затим у Напуљ да студира медицину, филозофију, физику и математику. Касније, на молбу Полиона, гувернера Цисалписке Галије, Вергилије пише Буколике или Буколске песме, „нежне и елегантне“, како их је оценио други римски песник Хорације. То су идиличне пастирске песме у којима се каткад описује неки догађај у вези са песниковим пријатељима.

Више су познате Георгике или Песме о земљорадњи, написане на тражење Мецене, великог пријатеља уметности па и самог Вергилија. Уствари састављање ових песама одговарало је Августовој жељи. Он је хтео да опустошену земљу у грађанским ратовима обнови, па су ове песме, пуне поука земљорадницима, имале томе да послуже. Пошто Вергилије није имао никаквог искуства у пољопривредним пословима, морао је претходно да проучи многа дела и тек на основу теориског знања да састави у стиховима поуке земљорадницима.

Најчувеније и најбоље Вергилијево дело је епски спев Енеида, у коме се излаже историја Рима, почев од пропасти Троје. Буколике су писане четири године, Георгике седам, а Енеида готово је данаест година. То је легендарна, митолошка и хронолошка повест Рима, па је песник морао добро да упозна историју. Проучавао је историска дела, испитивао многобројне народне обичаје и предања, прочитао све грчке и римске песнике и писце који говоре о историским или митолошким догађајима. Стихове је стално поправљао и дотеривао, говорећи у шали да он као мечка рађа ружну децу, а после их стално лиже и удешава да буду лепа. Август је био веома заинтересован за Енеиду, па је захтевао да му песник чита стихове чим би који одељак довршио. Једном приликом Октавија је пала у несвест када је Вергилије прочитао стихове у којима се говори о њеном умрлом сину.

Вергилије није успео да доврши Енеиду. Хтео је да види Грчку пре него што би написао последњу реч, јер у њој почиње радња спева. Отишао је тамо са Августом, али је у повратку умро, у Бриндизију и сахрањен је у Напуљу. То је било 19 година пре наше ере. Пред саму смрт је тражио свој рукопис Енеиде да би га спалио сматрајући да недовршен неће имати значаја. Али пријатељи му нису испунили жељу, а Август је наредио да се он у целини објави. По томе издању дело је сачувано до данас.

Вергилијев култ

На Вергилијев гроб, саграђен у облику пирамиде, ускоро су почели долазити као на ходочашће песници из разних крајева Италије. Штавише, Силиус Италикус подигао му је олтар, на коме су приношене жртве као боговима или митским херојима. Вергилијево име достигло је прави култ који је све више растао и распростирао се уколико је време више одмицало. Његови посмртни остаци, према једној верзији, чувани су у врећи на једном острву крај Напуља, а када би је изнели напоље, небо би се одмах наоблачило и почела непогода.

Но, овај култ се постепено деформисао, па су познија покољења почела сматрати Вергилија као чаробњака. У једној од Буколских песама он каже да је дошло последње време о коме говоре сибилске књиге из Куме, да ће настати златни век под царством Сатурна, да ће се родити дечак коме ће се клањати Земља, море и небо. Наслов ове песме је „Месија“, па су хришћани ове стихове протумачили као наговештај о доласку Христа, као што су тумачили и друга пророчанства из Старога завета.

Једној другој песми истога спева наслов је „Чаробнице“. Ту Вергилије детаљно описује шта се све може постићи чарањем.

Велики чаробњак

Сујеверни свет је зато почео да њему лично приписује чаробну моћ, као да је он сам радио све оно што је у својим стиховима описивао. Тако су о Вергилију настале легенде које су се вековима одржавале.

Причало се да је Вергилије од бакра или бронзе правио разне животиње које су имале магично дејство на праве животиње исте врсте. Тако је бронзана мува отерала све своје друге из града, а цврчак све цврчкове. Једна бакарна риба, пак, привлачила је рибе, па су се оне лако могле хватати. Када је велики песник у један бунар бацио од злата начињену пијавицу, нигде више у бунарима није било пијавица, али су се опет појавиле када ју је неко извадио. Кад би болесни коњи само погледали бронзанога Вергилијевог коња одмах би оздравили.

Највише легенди везано је за Напуљ. Ту је Вергилије „начинио“ чесму из које је непрекидно текао зејтин, и купатило са много басена. Вода у сваком од њих лечила је од неке болести ако се само окупа у њој. Постојали су и натписи изнад сваког басена, да би се знало од које болести лечи вода у њему, али злобни лекари, пошто су остали без пацијената, измењали су натписе, па се више није знало ко у који басен треба да уђе. Да би Напуљ обезбедио од ерупције Везува, Вергилије је излио од бронзе једног стрелца и поставио га тако да запетом стрелом нишани кратер. Овај је заиста био миран све док неки глупи сељак није раскинуо лук. Отада Везув опет ради.

Многе легенде се везују за Рим, где је Вергилије запалио вечну ватру и крај ње поставио извор топле воде за сиротињу. У дворани једне палате налазиле су се статуе управника свих римских провинција, па чим би се у којој од њих десила побуна или метеж, статуа би зазвонила и прстом показала име града у коме се то догодило. Друга статуа откривала је злочинце, а трећа кривоклетнике.

Пророк и мађионичар

Писцу Енеиде приписивао се и пророчки дар: умео је да у чаробним огледалима чита будућност, а кад му је затребало ослободио је духа из флаше у којој је дотле био затворен, да би га тај дух научио како се читају Соломонове књиге. После га је опет затворио у флашу за вечита времена.

Отуда је ваљда дошло веровање да се помоћу Вергилијевих стихова може да прориче. „Пророку“ би свакако било постављено питање шта ће се десити са нечим у овом или оном случају, а он би тада стварао Енеиду, узимао на сумце неки стих и из њега почињао да „чита будућност“.

Отишло се чак толико далеко, да је извесним Вергилијевим стиховима приписивана моћ да лече од неке болести, као што су некада и код нас постојали записи против грознице, змијиног уједа и сличног. Тако је, например, стих из Енеиде који гласи: „Зора је међутим изишла из Океана“ употребљаван као лек за очи.

Вергилије је могао као велики мађионичар и да ствара, например вино, или пак да дочара преда се јело са цареве трпезе. Он је такође могао — тако се веровало — да привеже за градски бедем непријатељског краља кад би овај хтео да освоји град. Песник је за себе умео да начини и чаробни мост кроз ваздух, преко кога је лако и брзо долазио у свако место. Неки су чак тврдили да је у некој нарочитој соби умео да очува месо потпуно свеже у току пуних пет векова.

У Средњем веку Вергилијева популарност није била ништа мања него у Старом. И тада је он био моћни чаробњак који чини свакаква чуда. Ранији мађионичари су некако успели да одложе рођење месије, али пошто је Вергилије био моћнији од њих, скинуо је њихове чини и омогућио његов долазак. Зато је можда и Данте изабрао баш њега да му буде водич кроз пакао и чистилиште, а можда и стога што Вергилије у једном делу описује доњи свет, свет мртвих.

КАО ИЗ „ХИЉАДУ И ЈЕДНЕ НОЋИ“

Догађа се — додуше веома ретко — да неко и не слутећи нађе бисер у шкољки. Али тешко да је ико ујутру отишао од куће као сиромашан рибар а вратио се као богаташ. Та јединствена срећа задесила је ипак једног Индијца у Тутикорону. Кад је отворио једну од уловљених шкољки, да би је појео, заблистао му је пред очима најлепши бисер какав за последњих 50 година није нађен у Индији. Вредност овог бисера процењена је на 2000 фунти стерлинга, а љубитељи драгуља дали би несумњиво и више.

★

МИРИСНИ ЛЕД

Велики градови у Јапану ускоро ће одисати миомиром. Као „последњи крик“ у Осаки ће се пустити у продају мирисни калупи леда. Када се поставе у ресторанима, канцеларијама и трговинама они не само што ће расхлађивати ваздух него ће га испуњавати и мирисом. У овим, 50 сантиметара дугим калупима леда замрзнуто је вештачко цвеће, па су они пријатни и за око.

У корак са овим пошла су и саобраћајна предузећа у Токију. Она ће у аутобусима поставити намирисано вештачко цвеће које ће и лепо изгледати и освежавати ваздух.

ГРИФОН падобранац

Нарцис, један чупави пас сличан грифону као да је рођен за авантуре. Његов господар, Андре Суир, данас рекордер света у прецизном спуштању авионом на земљу, узео га је 1954 год. из склоништа у Казабланци, где је отишао да купи једног малог пса.

Тамо су се налазиле многе несрећне животиње које су својим промуклим лавежом и својим молећивим умиљавањем хтеле да привуку пажњу посетилаца.

Једино се Нарцис није мицао. Чак се био завукао у дубину кавеза и оданде застрашено гледао.

— Исувише је ружан. Нико га неће — рекао је Суиру директор склоништа.

— Међутим, мене је само он заинтересовао — причао је касније његов господар. А када сам отворио врата од кавеза, он је одједном схватио да сам њега изабрао, и почео да скаче као помахнитао од радости.

Истога дана већ пас је пратио свога господара до терена за полетање и спуштање. А касније је и сам седао у авион поред њега.

Када би Суир скакао падобраном, Нарцис би са земље пажљиво пратио црну тачку на небу која је падала, а кад би се падобран отворио јурнуо би му непогрешиво у сусрет.

Једног дана направљен је специјални мали падобран за Нарциса и он је њиме могао да се спушта на земљу брзином од два метра у секунду. Пас је био одушевљен скакањем, мада је оно могло да буде и фатално за њега, јер се баш први пут падобран отворио тек у последњем тренутку. Да би добио титулу падобранца Нарцис је требало да скочи шест пута, а он је досад већ скочио 22 пута.

Недавно је његов господар допутовао у Париз и ту га је неким својим пријатељима оставио на чување. После неколико дана добио је извештај да је пас нестао. Одмах је обавестио полицију, а један лист је донео и фотографију пса. Али од њега није било ни трага. Тек кад је на телевизији емитован један филм о Андре Суиру и његовом псу, јавила се једна жена код које се пас налазио. Изјавила је да га је нашла, али јој је жао да га врати господару, јер сматра да је за њега мука скакање падобраном. Тек кад је видела сусрет између пса и господара потпуно се разуверила.

Са своје стране Суир је обећао да се више неће раздвајати од Нарциса, као и да га неће више спуштати падобраном. Тако је завршен авантуристички део живота овог малог пса.

Телевизија у бушотинама за нафту

У свим творницама телевизиских апарата врше се испитивања да се створи што мања камера за снимање. Али изгледа да је од свих прва у томе успела једна немачка фабрика коју је сада тешко превазићи.

Немачки професор Хајман створио је цев за телевизор која је једва већа од цигарете. У пречнику има 1,35 см и дугачка је 9 см. Истина је да она нема уобичајену осетљивост од 500 до 600 линија, већ највише 300, али се зато употребљава у приликама у којима нема места за апаратуру нормалне величине.

Полазећи од тубе професора Хајмана творница је начинила телевизиску камеру од 5,3 са 13,5 см, тешку свега око 500 грама. Њен главни задатак, бар за прво време, биће да испитује зидове нафтовода и унутрашње зидове цеви које су положене у нафтоносну земљу.

Потопљени храм у Нилу

— ТУРИСТИЧКА АТРАКЦИЈА НАШИХ УНУКА

Пре много векова, под владавином Рамзеса II, уклесан је у високој литици Абу-Симбел, 280 километара јужно од Асуана, велелепан храм висок преко 20 метара. Подземне дворане, чији су зидови украшени скулптурама и записима клинасте азбуке, испуниће се до врха водом Нила и ниједан туриста више неће моћи да их види, јер, чим се затвори Горња брана, вештачко језеро ће почети да се пуни водом.

Комисија египатских стручњака, којој су придодати и стручњаци УНЕСКО-а, још пре три године почела је да проучава проблем заштите старих споменика Нубије и донела за нимљиву одлуку о овом Великом храму: да око њега треба подићи веома снажан заштитни зид који ће га чувати од воде Нила. Туристи би долазили бродом до зида и степеницама или лифтом спуштали би се у храм. Али овај смели пројект није остварен јер се појавила сумња да би зид, иако сувише скуп, ипак могао да попусти, а вода би такође продирала у храм и подземним путем.

Према другом предлогу, целу фасаду, унутрашње зидове и скулптуре храма требало би очврснути хемиским средствима. Храм Рамзеса II, грађен пре 32 столећа у кречњаку, али нубиском, под утицајем извесних хемиских супстанца, може да постане тврђи од гранита.

Овај предлог биће свакако приведен у дело па ће под таласима Нила и даље да живи једно од најлепших дела фараонских времена које је по лепоти равно пирамиди из Гизеха и великим тебанским храмовима. Замисао да се овај храм макар и потопљен очува, сасвим је оправдана чак и под претпоставком да ће Горња водојажа остати ту за вечита времена. Јер, данас, нико не сме да порекне претпоставку да ће наши унуци или праунуци правити гњурачке излете у дубине Нила и макар под водом уживати у лепотама овога храма.

ДУХОВИТИ ОДГОВОР

Један познати амерички професор универзитета, шеф катедре за историју, заменио је једног дана свог отсутног колегу. У току предавања поменуо је Феничане и њихов удео у цивилизацији.

Када је завршио, претседница скупа се скромно обратила слушаоцима и предавачу:

— Ово је било једно од најлепших и најинтересантнијих предавања које смо икад имали част да чујемо. Не знам на који бисмо начин могли професору најбоље да изразимо нашу захвалност.

На то је професор без оклевања додао:

— Говорећи о Феничанима, заборавио сам да поменем да су баш они измислили новац.

Уместо округлог БРОЈЧАНИКА

Једна од мера које се спроводе у САД у циљу усавршавања телефона и телефонске мреже уопште, јесте и замена

округлог бројчаника диркама. Цео број се откуца на диркама за исто време које је сада потребно да се само један број окрене и бројчаник врати на своје место.

★

НА СТАКЛУ АУТОМОБИЛА

Сада и за време вожње може да се снима. Нова енглеска камера монтира се на стакло аутомобила, уз које добро при

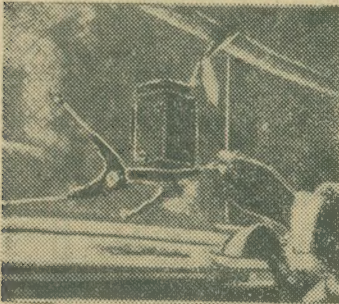

ањују ножице сталка од пластичне масе. Помоћу једног книпса врши се окидање из кола. Камера се може окретати око вертикалне и хоризонталне осовине.

★

БЕЗ ПИСМОНОШЕ

Приватна локомотива Мортона Марфија доноси му пошту до самих врата куће у Браункаунтију. Иако је кућа свега шездесет метара удаљена од главног друма стари Марфи не може да пређе тај пут јер је веома непогодан. Зато је он поред пута поставио уместо поштанског сандучета „праву“

локомотиву која виси на жици. Мали електромотор преноси своју снагу на точак старе шиваће машине који преко ужета вуче Марфијеву локомотиву.

Кад је пошта на друму убачена он само окрене прекидач и локомотива зачас стигне до куће.

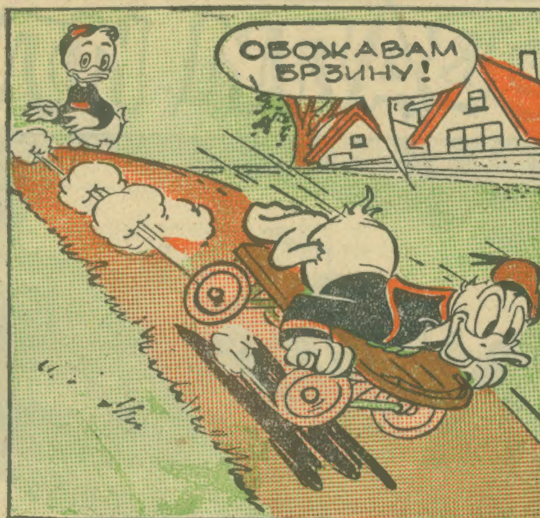

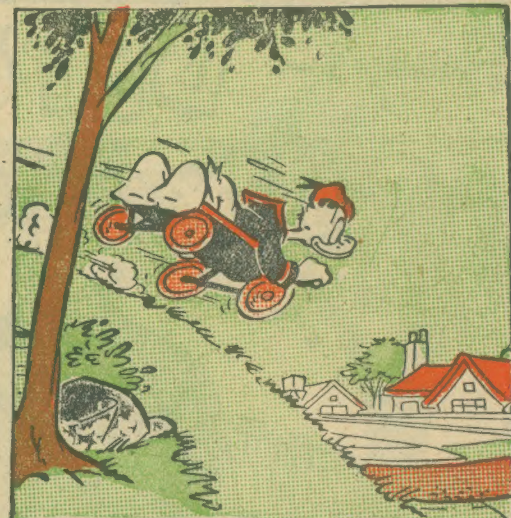

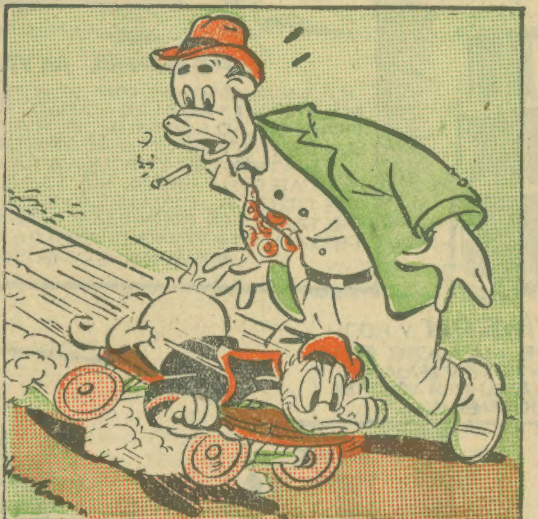

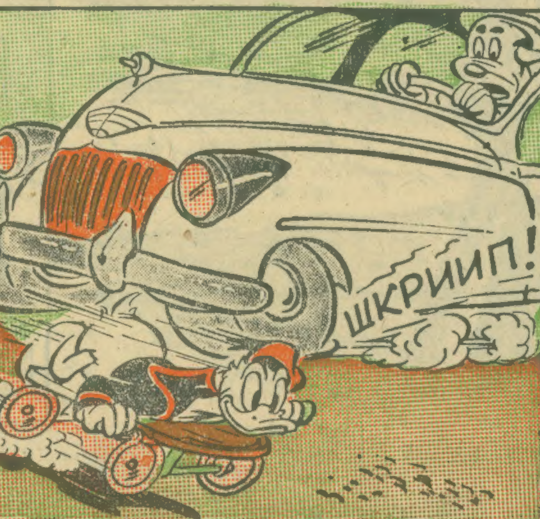

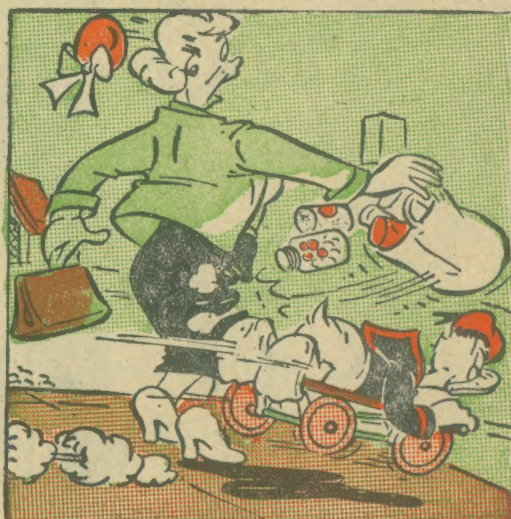

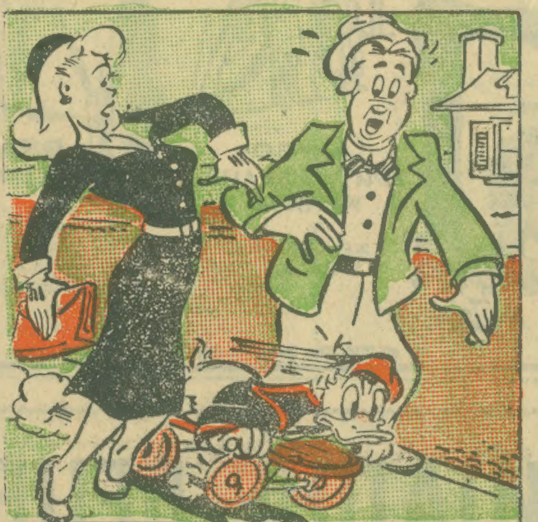

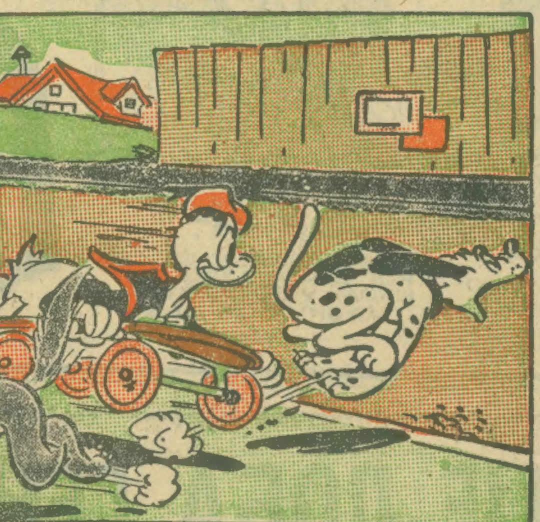

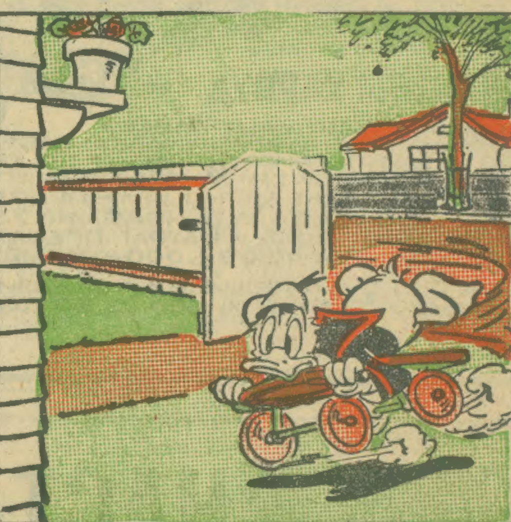

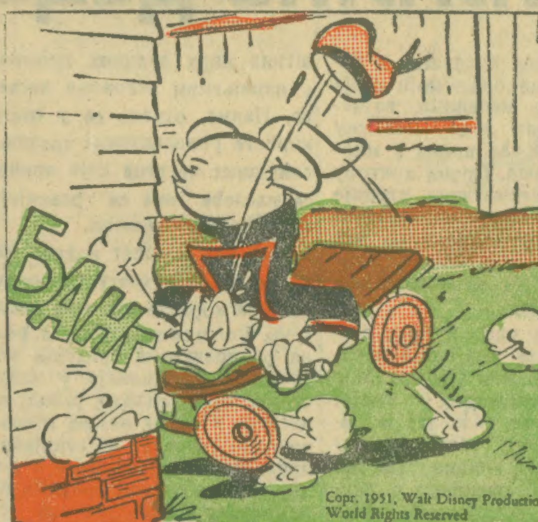

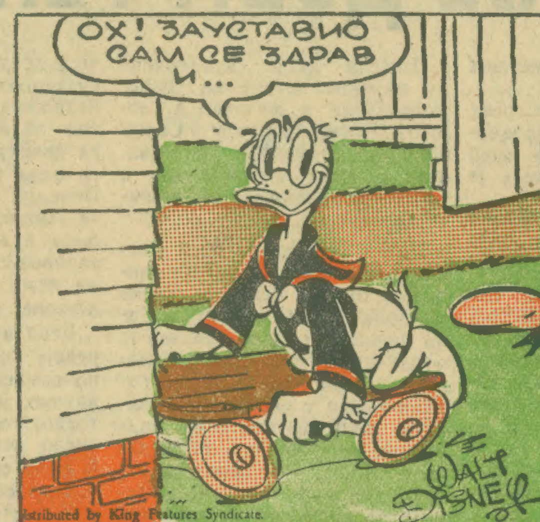

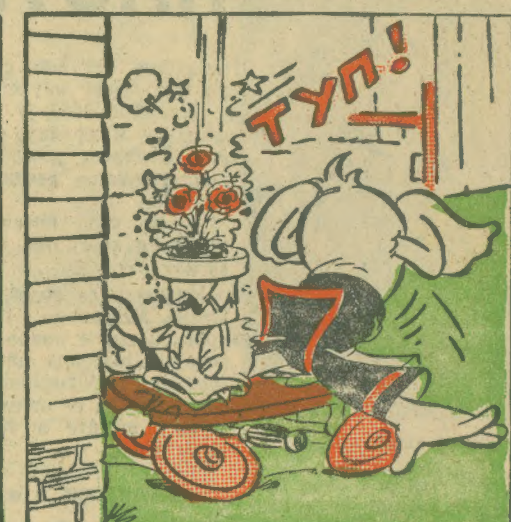

ШТА ЈЕ ПЛЕЈАДА

Грчка реч плејада означава, према митологији ,име седам кћери Плејоне и Атласа, Зевсовог сина, краља Мавританије, кога је Персеј окаменио и претворио у планину (у северозападној Африци постоје планине Атлас високе 4000 метара), која је по веровању држала небо. Тако се краљ, осуђен да га држи на својим плећима, тешко мучио. Његових седам кћери, очајне због његове патње, преобратиле су се у звезде — седам Влашића у сазвежђу Бика.

Доцније је ова реч означавала групу, хомогену по схватањима, али увек састављену само од седам чланова. Већ у трећем веку пре наше ере постојала је група 7 грчких песника, у Француској такође за време Анрија II, у Грчкој група седам мудраца. У Тулузи је 1323 године био први конкурс поезије на коме је изабрано седам песника и седам младих песникиња, Али најпознатија је група под именом Плејада, а називана је и Бригадом, она у Француској за време Ренесансе, коју је основао Пјер де Ронсар (1524 — 1585) са својих шест пријатеља. Циљ им је био да у поезији раскину са средњевековним традицијама и врате се класичној — грчкој и латинској.

Реч плејада употребљава се и у значењу групе неодређене по броју, али неправилно.

САМО ДВЕ

Постоје само две речи које је сам Луј Пастер (1822—1895) створио иако је он претставник и оличење једне велике гране биологије — бактериологије. Чак ни реч микроб није његова. Проучавајући живот у ваздуху и могућности живота без њега, без кисеоника, он је од већ познате латинске речи аер — ваздух, начинио реч аеробија и анаеробија да би означио ова два појма.

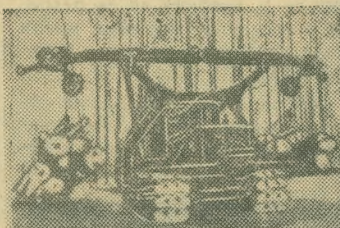

ТРАКТОР НОСИ БАЛВАНЕ

У непрегледним шума[illegible] у-сије за преношење посечених стабала до стругаре употребљава се трактор на који се терет подиже помоћу чекрка. Дизел мотор од 160 коњских снага покреће гусенице на трактору који може да понесе 36 кубних метара дрвета одједном.

МЕЦИ СА НАРКОЗОМ

У Совјетском Савезу лов на тигрове се не обавља више убојним мецима, већ мецима напуњеним наркотичним средствима. Мало рањени и опијени тигрови, лакше се смештају у кавезе и транспортују.

ПРИРОДНА СТРАЖА

Многе дивље птице и сисари временом се навикну на човека, уколико их он не узнемирава. Позната је ствар, например, да веверица и птице певачице живе често у близини насеља. Иако се више не плаше човека као непријатеља, осећај дивљине још дуго код њих задржава будност, потребну због других непријатеља.

У једној варошици где су сви грађани штитили птице и остале животиње догодио се овај случај:

Две веверице су се играле око стабла једног храста. Изгледало је да су потпуно превиделе могућну опасност.

У међувремену, једна мачка је приметила веверице и почела лагано да им се привлачи. Зауставила се на неколико стопа од храста на растојању подесном за скок. Махала је врхом репа и сваки јој је мишић био напет.

У том тренутку су веверице престале да се јуре, и свака је од њих, чучећи на земљи, почела да грizе по један орах. Мачка се припремала да скочи. И баш истог тренутка са једне ниске гране храста разлегло се крештање. Обе веверице брзо јурнуше уз стабло, док је мачка остала да немоћно гледа за њима.

На ниској грани стајала је једна креја која је и даље крештала. И једног тренутка, као да више није могла да издржи, слете као муња и удари мачку својим оштрим кљуном. Док је мачка замахнула шапом птица је већ била ван њеног домашаја. Тек што се вратила на грану, привучене њеним крештањем, долетеле су друге креје и све се заједно устремиле на мачку, која је морала да се повуче пред бесним нападима малог јата.

За то време су веверице на грани мирно јеле своје орахе.

Ripley's — ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ!

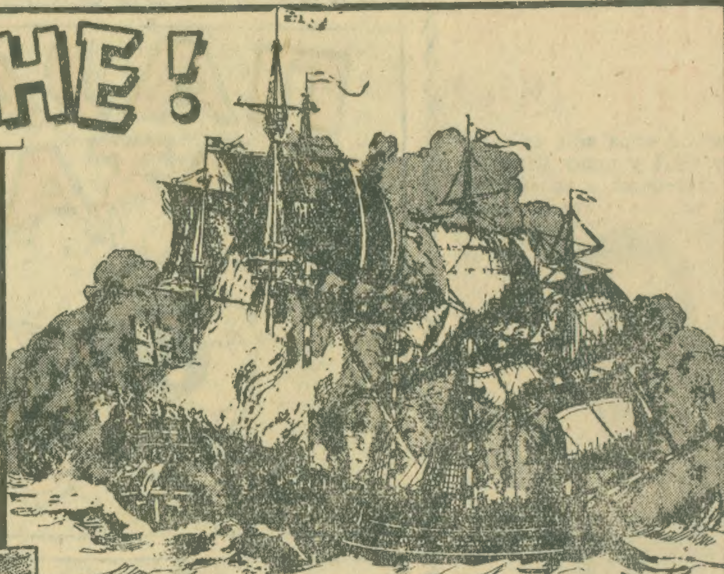

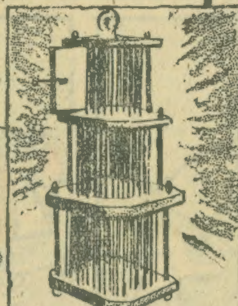

НАСТАЈЕ ДОБА ГЕНИЈАЛНЕ ДЕЦЕ

БЛЕЗ ПАСКАЛ

Мада је у свим столећима било изузетно обдарене деце, изгледа да је тачно тврђење неких научника, који се баве искључиво овим проблемом, да је од 1910 наовамо наступило њихово доба. Познати амерички генетичар Луис Теруан, који ово питање испитује пуних десет година издао је недавно врло запажену књигу „Постанак генија". По њему, ми смо савременици значајне појаве у природи: рађа се све већи број „вундеркинда" који, по њему, означавају почетак нове ере људског рода.

Необичне школе

На универзитету у Станфорду, у Калифорнији, професор Терман је образовао нарочите течајеве за вундеркинде. У десетој години они полазе у гимназију, у петнаестој добијају матурску сведоџбу, а тест њихове интелигенције показује којефицијенат 160, што одговара правом генију.

У Енглеској такође постоји школа за изузетно обдарене. Њен директор Мејер израдио је програм који се не може срести нигде у свету. По завршетку, осамнаестогодишњи ђаци говоре десет језика и имају најдубље могућно познавање разних грана науке.

Новембра 1957, у Мејереву школу у Милфилду, у провинцији Сомерсет, дошао је један шестогодишњи дечак, који је изјавио:

— До сада нисам нашао школу у којој бих имао шта да научим.

Малишан се зове Џон Ни. Према Мејеровом мишљењу, човечанство је имало само три генија: Леонарда да Винчија, Моцарта и Ајнштајна. Он сада сматра да се овим именима може дописати и четврто — Џона Нија.

Математика и музика

Француски научник Пијер Валансен, у једној својој књизи издатој 1938 године објавио је писма, дневник и филозофске расправе једног дечака који је умро у 19 години. Све што је написао могло је да се мери са умом великог мислиоца Паскала. Изванредно обдарен за музику, сликарство и вајарство, овај млади човек специјално се интересовао за математику.

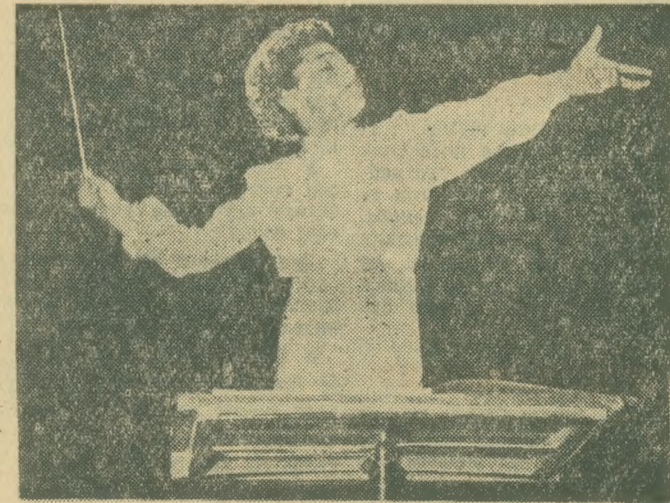

ЛОРЕНЦО БЕНЦИ ДИРИГОВАО ЈЕ ОРКЕСТРОМ КАД МУ ЈЕ БИЛО ДЕВЕТ ГОДИНА

Изгледа да се вундеркинди највише истичу на пољу математике и музике. А, зашто? Према доктору Сидни Присију, професору универзитета у Охају, музика као и математика припадају „егзактним наукама".

Познато је да је Блез Паскал, искључиво путем размишљања, открио основне законе модерне физике кад му је било дванаест година. Познат је и случај Индуса Срини Раманицана који је у својој 14 години купио у књижари у Калкути један математички приручник за инжењере на енглеском језику. Дешифрујући сасвим сам врло сложене математичке формуле он је сазнао шта може да пише у тексту који није разумео и тако је научио енглески. Према речима професора Хардија, млади Индус је требало да се развије у једног од највећих мислилаца света, али је умро сувише рано.

Мисаона снага генијалне деце далеко је јача од умне великих духова, како иначе називамо паметне људе. Оно до чега дођу ови последњи у току тешког напора, који траје недељама и месецима, изузетно обдарена деца постижу за двапут краће време с много мање труда. Према доктору Присију, математичке студије за генијалну децу не претстављају дужност или замор већ задовољство и љубав. И у томе лежи кључ за објашњење њихове моћи.

Деца која рано и брзо сазревају такође имају изванредно памћење. Џан Стјуарт Мил научио је енглески у својој трећој години, Макалеј је написао историју света кад му је било седам година Паскал у дванаестој расправу о акустици, итд.

Мада ређе, у ликовним уметностима такође има генија. Наш савременик је Кинез Тинг Чао Јен. Он има пет година, за протеклу годину дана он је насликао 800 платна која су просто разграбљена.

Није тачно да вундеркинди кратко живе. Италијан Роберто Бенци, који је дириговао великим оркестром у својој деветој години, данас има деветнаест и нема разлога да се мисли како ће мање да живи од једног другог генијалног детета као што је био Јехуди Мењухин. Професор Луис Терман, који је проучио неколико стотина оваквих случајева, сматра да је радна способност ових феномена 30 пута већа од осталих талентованих људи. Одличног су здравља, њихов емоционални живот је уравнотежен и нису наклоњени болестима којима је основица лабилна психа.

Узроци

Два америчка научника, Брук Ворт и Роберт Ендерс, написали су књигу у којој су скренули на себе пажњу научних кругова и у другим земљама. Они сматрају да је суштина ових великих промена у измењеним условима наслеђа. Наиме, откако се у свету користе радиоактивна зрачења сићушних честица које преносе наслеђе оне се развијају неслућеном брзином.

Има већ педесет година како се свуда у свету без ограничења користе зрачења радијума. Рендгенови зраци и разна радиоактивна средства која се употребљавају у индустрији, врше снажни утицај на наслеђе и отуда појава толико прерано сазреле и генијалне деце. Данас деца долазе у додир с рендгеновим зрацима од најранијег детињства па се сматра да просечно свако људско биће прими по две рендгенове јединице радиоактивног зрачења годишње. Овоме треба додати повећано зрачење из атмосфере што је последица разноврсних нуклеарних експеримената.

Некад су се рано сазрела деца рађала у културно поодмаклој средини, данас их све више има свуда у свету без обзира на друштвене и културно-историске услове. Да поменемо само два примера. Пре две године совјетски научници

В. А. МОЦАРТ

су открили у забаченом месту, у Народној Републици Монголији, генијалног математичара од свега једанаест година. Један млади амерички инжењер, вундеркинд, специјалиста за бродове намењене међупланетарним летовима, Индијанац је, а кад је већ као дете испољио своју изузетну обдареност живео је у веома скромним материјалним и културним условима. На основу посматрења генерација које придолазе ми се изгледа заиста налазимо на почетку нове ере, ере генијалних људи.

Мера за богатство

Имање једног руског спахије у XVII и XVIII веку није се мерило само мером за површину, земљом коју је он поседовао, него и душама које су му обрађивале њу и обављале све могуће послове на њему. Цифре изгледају фантастичне али је познато да је један од најбогатијих руских племића био Кирил Разумовски који је имао 100.000 душа. Било је и таквих „племића" који су пропадали од коцке и нерада, продавали имање и остајали само са празном титулом и тек једним чељадетом које се затекло ту одраније, па није знало више где ће, старо и јадно као и сам „господар". Сељаци-робови нису само обрађивали спахијину земљу него су у његов двор давали жене и кћери да обављају све домаће послове — од дадиље до куварице, и синове који су постајали кочијаши, лакеји, кувари, кројачи и друго. Сви су остајали слуге до дубоке старости и живели бедно на имању спахије.

ИСТОРИЈА поздрава

У многим нашим крајевима, нарочито по селима и мањим местима, никад неће проћи један поред другог два човека, макар и потпуно непозната, а да се међусобно не поздраве. Такав је обичај и у многим другим земљама и народима. Могло би се чак рећи — обавеза којом се изражава узајамно пријатељство и поштовање.

Знак добре воље

А тај обичај потиче још из најстаријих дана, још од оног доба када су се људи почели служити најпримитивнијим, хладним оружјем. Истина, њега су људи употребљавали не ради нападања другог човека, већ за лов и риболов, односно за одбрану од животиња. Али већ сама појава било каквог средства које је личило на оружје, изазивала је зебњу код сваког оног који га није поседовао.

Тако је појава првог оружја претстављала у неку руку почетак подозрења и сумње човека у човека, прапочетак непријатељства међу људима. Јер чим су се било где срела два наоружана човека — за тренутак би застали, ћутке испитујући шта други намерава. А да би се та нелагодност некако прекинула, требало је бар с једне стране дати неки знак да нема никакве зле воље и намере. Понегде су, онда, случајни, наоружани пролазници дизали оружје изнад главе. У другим крајевима би једноставно одлагали оружје и прекрштали руке, што је опет био знак да један према другоме немају никаквих непријатељских намера.

Из тих и таквих међусобних церемонија никли су, временом, и први поздрави којима су људи изражавали поштовање.

Међутим треба рећи да су ти поздрави били веома различни, зависили су од епохе у којој су никли, односно друштва у коме су створени. Наиме, у почетку су се припадници исте класе, племићи, поздрављали спуштањем врха мача или копља до земље, а они који нису имали право да носе оружје једноставно су дизали десну руку. Међутим, поздрављање старијих било је од почетка сасвим другог карактера: робови или покорени морали су да падну на земљу ничице пред робовласником односно господарем. Тај начин поздрављања задржан је и до наших дана код појединих народа Азије и Африке, али се претежно примењује у верске сврхе.

Скидање капе

У то исто време, народ на истоку указивао је почаст својим владарима на веома понизан начин: поред пута којим је владар наилазио људи су клечали на једно или оба колена, и љубили му порубе дуге тоге. Ово је касније пренесено и у Европу.

Много година доцније људи су се почели поздрављати не само знацима већ и речима. Стари Римљани, например, поздрављали су се с три речи: „Аве-Вале-Салве", што је значило: „Добро дошао — остај здраво — добро се осећај".

Тек у 17 веку дошло је до данашњег начина поздрављања скидањем капе.

У војсци, пак, поздрав је одувек био не само обичај већ и обавеза. Али временом је и то постало друкчије и добило други значај. У старим војскама, међусобно поздрављање, осим на стражарском месту, вршено је потпуно исто као и код грађана. Стражари су, међутим, поздрављали „војнички", што је личило на поздрав у неким савременим војскама. Стражари наоружани копљем, поздрављали су спуштањем његовог доњег дела на земљу, док би врх био окренут устрану. А они који су били наоружани само мачем, притезали би штит на груди док су врх мача спуштали на земљу.

Слично поздрављање обављало се и за време борбе на витешким играма. Наиме, витезови су обично, нешто пре почетка борби, док је музика свирала, спуштали копља ка земљи, а пре двобоја полагали сабље или пиштоље.

Војници у близини владара никад нису поздрављали. Будност је увек била најпреча, због чега је то правило остало непромењено кроз читаву историју ратова.

Тек од 16 века...

О војничком поздраву, у правом смислу речи, може се говорити тек од увођења униформе, тојест од 16 века. Отада је, војник у већини армија морао да поздравља старијег од себе и то на сваком месту, без обзира да ли је имао са собом оружје или не.

Иначе, војнички поздрав из 16 века био је у много чему сличан данашњем: обично се вршио стављањем прстију шаке на ивицу капе. Но, већ у наредном, 17 веку, начин поздрављања прилично се изменио: војници су скидали свој тророги шешир.

Али 18 век, а поготово 19, враћа се „два корака назад". — у већини армија поново се уводи начин поздрављања из 16 века. Свуда се истиче велики значај поздрава, јер он истиче углед, обученост и ваљаност једне војске. Због тога је свака обука војника, у већини армија, почињала поздравом па се и читава јединица ценила највише према томе како су војници оспособљени да поздрављају. Војници неких армија, пре изласка из касарни у град имали су специјалне часове обуке из поздрављања. Том приликом одређивани су нарочити официри да оцене који војник поздравља добро, а који не. И они, који према њиховој оцени нису задовољавали, остајали су у касарни, најчешће под казном да цео дан увежбавају ту вештину.

Да су заиста поједине војсковође, односно владари ценили млађе према начину поздрава, показује и ова иститита анегдота:

На маневре аустроугарске војске дошао је и цар Фрања Јосиф. Рапорт је требало да поднесе генерал који је, иначе, био руководилац маневра и познат као изврстан војник. Међутим, кад је генерал на коњу у галопу, прилазио цару, није успео на време да задржи коња, тако да је пројурио поред њега. Видевши то, први царев ађутант промрмља полугласно:

— А куд ли ће овај?

— У пензију, — одговорио му је љутито цар.

Тако је, заиста, и било: одмах је издат указ о превођењу у пензију.

НИСУ СЕ УДАВИЛИ...

Прериски пас живи у равници и ту тражи храну. Ако се на небу нагомилају црни облаци пуни претње он се чим загрми брзо сакрива у рупу. Кад по прерији почне да лије киша, он шћућурен у својој јазбини, у прво време, изгледа потпуно безбедан, јер њен широк отвор стоји високо изнад нивоа воде.

Међутим, ако киша и даље лије, и вода прекрије целу равницу, потопиће и улаз у псећу јазбину. То може да траје читава три часа, и прерија тада личи на језеро. Чим киша престане вода полако почне да отиче али оставља за собом опустелу прерију без икаквог живота. То само тако изгледа, јер одједном, на једном месту земља почиње да се тресе, миче и из ње излази блатњава, али жива глава прериског пса. Једног, па другог, много њих.

Како се прериски пси нису удавили у води кад су њихове јазбине биле препуне читава три сата?

Ови подземни „инжењери" све су предвидели за такве случајеве. Поред главног тунела, прериски пас је начинио и други који иде навише, једва око 20 сантиметара испод површине земље. Кад вода почне да пуни главни, он побегне одмах на крај побочног тунела. Вода, пунећи главни тунел, сатера сав ваздух у крајњи део побочног и ту начини као неки цеп. Тај резервоар ваздуха спречава воду да продире даље стварајући на тај начин простор и услове да пас проживи неколико часова.

Ово је само један пример „спасавања по нагону", а сличне сусрећемо широм животињског света који се милионима година бори за свој опстанак.

ДИЖЕМО ТЕРЕТ КОЈИ ИЗНОСИ ДВЕ ТРЕЋИНЕ НАШЕ ТЕЖИНЕ

Сви који се баве спортом — дизањем терета, знају да уколико је човек тежи он подиже већи терет. Али, осим обичног искуства, спортисти као ни спортски лекари нису тачно знали однос између тежине тела и снаге, јер се нико није потрудио да их установи статистичким путем. Тек недавно, један научник — ни лекар, ни математичар, већ физичар — установио је кривуље односа тежине тела и физичке снаге. Испитивао је тежину многобројних атлета и светских шампиона у дизању терета за последњих неколико деценија и установио да просечан здрав човек треба да дигне терет који износи две трећине његове тежине. Уколико је терет већи утолико му припада веће признање. То значи да од два човека победник треба да буде не онај који је више подигао већ онај чија је тежина тела у односу на подигнути терет мања.

Доживљаји Бима и Бума

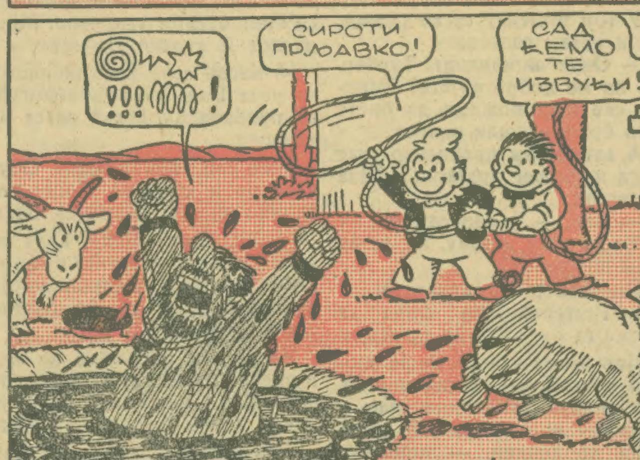

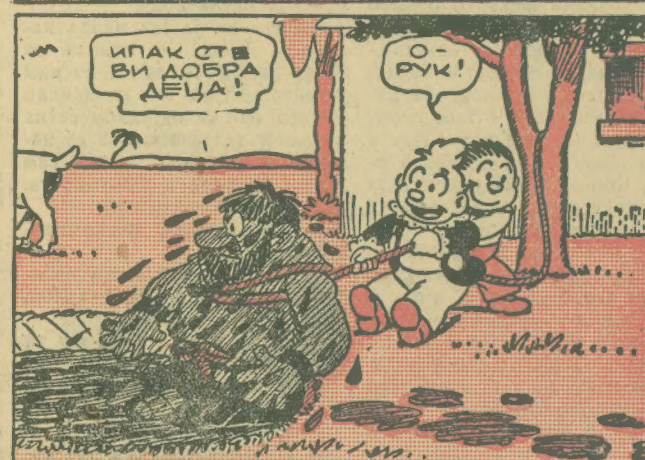

Ралф Најлих:

САХРАЊЕНА ОСВЕТА

Том Хопкинс, ловац који је пола живота провео у широкој прерији и на дивљим обронцима Стеновитих Планина, враћао се у своју колибу. Размишљао је јашући на коњу.

Данас је било три месеца откако је Атори, индијански поглавица оборио с коња његовог брата Била и скалпирао га, а он сам успео да се спасе од црвенокожаца захваљујући само своме брзом коњу. Заклео се тада да ће се осветити Аторију, али нигде није могао да га пронађе.

Носио је сада завежљај скупоценог крзна иза седла, а у својој кожној торби имао је златно грумење.

Пред њим се ширила велика прерија. На видику су се појављивали већ плави брегови међу којима се налази његова брвнара. Жена, добра храбра жена, која је пошла с њим у овај дивљи крај, чекала га је тамо са њихово двоје деце. Радовао се што ће их опет видети после четрнаест дана.

Полако се приближавао бреговима, а сунце је страшно пекло. Том узе чутуру с водом. Топла течност није пријала, али је ипак угасила жеђ.

Одједном нађе се пред тројицом људи који су чекали у заседи иза жбуња. Они подигоше пиштоље на њега и узвикнуше:

— Руке увис!

Хтео не хтео, Том је морао да се преда, јер је било доцкан да се маши оружја.

— Одавно ми тебе чекамо — рекао је један од ових разбојника. — Најзад смо те уловили! Чули смо да си скупио доста злата, а и крзно неко носиш. Тешко је то на овој врућини и за човека и за животињу. Ми ћемо ти олакшати терет.

Док је један и даље држао Тома на нишану, други му одузеше оружје, примораше га да сјаше, свезаше му ноге и руке и опљачкаше га. Оставили су га да лежи, узели његовог коња и нестали убрзо у прерији.

Сав очајан, лежао је Том на сунцу које је палило. Маколико да се мучио, није могао да се ослободи конопаца који су га стезали. Зар овде да сконча? Зар да га хијене поједу? Шта ће радити жена и деца ако се он не врати?

Велики поглавица Атори био је у лову. На гордом белцу јурио је преријом. Угледао је најзад крдо бивола чији је траг пратио, па је опалио и погодио једну животињу. Исекао је најбоље делове меса, бацио то на коња, и кренуо у своје село.

Оштрим погледом посматрао је прерију. Одједном је зауставио коња. Шта је оно тамо? Приметио је далеко у прерији хијене које су обилазиле око нечега.

— Хијене! — узвикнуо је Атори. — Али оне нису нањушиле стрвину. Иначе, већ би је јеле. Мора бити да је то нешто живо, па чекају да њихов плен издахне.

Атори пође у том правцу.

— Везан човек! — изненади се он.

Иако већ полумртав од очајања, жеђи и врућине Том га познаде. То је био Атори, индијански поглавица, кога је он тражио на све стране, да му се освети за смрт свога брата. А сада ће, ево, и њега убити и узеће му скалп. Страшна судбина!

И Атори је познао њега. Смртни непријатељ је лежао овде пред њим и он је могао да га без муке уклони са света и ослободи се свог противника. Али Индијанац, у чијем је ратничком срцу било и племенитости, није хтео да се свети човеку који не може да се брани. Он дојаха до Тома, сиђе с коња, саже се и погледа му у лице, даде му воде да пије и извуче свој нож да пресече конопце.

— Ја сам у твојој руци, Атори — казао је Хопкинс дижући се лагано. — Немам оружја, убиј ме.

— Није ми твој живот потребан — одговорио је Атори озбиљно. — Враћам ти га.

— Моме си брату узео живот, а мени га враћаш? Хвала ти, Атори — казао је Том пружајући Индијанцу руку. — Од данас нећу више тражити твој траг.

Атори рече Тому да се попне на његовог коња и снажан белац однесе их лако до брвнаре у бреговима, где је пресрећна жена са децом дочекала свог мужа.

Тако је једним племенитим делом освета била сахрањена.

Кабина СМРТИ

Вода се пела до колена, до струка, а затим до рамена...

Било је то на дан искрцавања америчких снага на острву Лејт, на Филипинима, 20 октобра 1944 године. Један јапански авион изишао је из магле и управио торпедо на крстарицу „Хонолулу". Експлозија је начинила на левој страни брода рупу од око 7.50 метара и убила 60 људи. Вода је зачас преплавила трећу палубу и почела да се пење ка другој. Међутим, у висини треће палубе, под тонама воде, сачувао се само један „ваздушни џеп" у коме се као у клопци нашао деветнаестогодишњи Ли Карсиан, радиотелеграфиста. Ево шта је он испричао о том догађају.

Око подне, не могавши више да издржим од умора и врућине решио сам да одем и освежим се за један тренутак у нашој помоћној кабини „Радио 3". То је једна мала одаја од 2.50 са 4 метра, али снабдевена изврсним вентилатором. Затворио сам бацу, простро ћебе, изуо ципеле и одмах блажено заспао.

Кад сам се пробудио на мом сату је било 4 часа и 5 минута. Задоцнио сам већ пет минута. Скочио сам и сагнут почео да тражим ципеле. Али, пре него што сам имао времена да се усправим осетио сам да ме је нешто издигло са земље, а затим жестоко бацило потрбушке на под. У истом тренутку угасило се осветљење, а онда је блеснула заслепљујућа светлост праћена дугом детонацијом. Читаве гомиле којечега су ме поклопиле а густа прашина је испунила одају. Крици, који су долазили споља следили су ми крв и тада сам изгубио свест.

Кад сам се ко зна после колико времена повратио ноздрве су ми биле пуне дима и прашине, а у устима сам имао одвратан укус. Цело тело ме је болело а лежао сам у води. Уз велики напор ослободио сам се двеју металних плоча које су ми гњечиле бубреге, а онда сам почео да пипам по мраку. Радио је био покварен а такође и батерија која је давала осветљење. Пронашао сам једну турпију и почео бесомучно да лупам у зид, али није било никаквог одговора. Гацкајући по води успео сам да пронађем једну рупу од око десетак сантиметара у пречнику кроз коју је вода стално улазила. Постало ми је јасно да сам као пацов ухваћен у клопци, али сам се ипак осетио безбеднијим кад сам на отвор ставио душек. Напипао сам и једну батериску лампу која је чак и радила и то ми је још више дало храбрости. Само, не за дуго, јер ми је светлост открила у зиду хиљаде рупа ситних као глава чиоде, кроз које је непрекидно улазила масна вода.

Спопао ме је јак напад кашља а лампа је почела да трне, да би се затим сасвим угасила. Страх ме је наново обузео, али се одједном сетих локалног телефона који се налазио у кабини. С муком сам допро до њега и укључио га. Зачуо сам познати глас:

— Овде задње поткрмановштво...

— Џон! — рекао сам избезумљен од радости, — Џон, овде Ли Карсиан!

— Ли Карсиан? Али, зар ти ниси..?

Настала је тишина а онда ме је упитао:

— Где се налазиш?

— Прикљештен сам у помоћној станици „Радио 3".

У том моменту су се умешали и други гласови.

— Овде командант Турбер. Да ли ме добро чујете? Чинимо све што можемо да бисте што брже изишли одатле.

А затим сам препознао глас мога најбољег пријатеља Била Галагера.

— Бил, — рекао сам му, — хоћу да знам истину. Да ли ћу бити потопљен?

Оклевао је са одговором.

— Растерећујемо брод да бисмо га одржали на таласима.

Нов напад кашља ме је спопао и опет сам се онесвестио, али пошто сам носем пао у воду, — која ми је већ допирала до колена, — повратио сам се одмах. Цвокоћући, наслонио сам се на зид. Одједном сам зачуо:

— Карсиан! Да ли ме чујете?

Био је то глас једног од наших официра.

— Несрећан сам што морам да вам саопштим, али, сви напуштамо брод. Један торпиљер ће потопити „Хонолулу"...

Глас је ишчезао, а онда се зачуо Билов:

— Ли, да ли имаш при руци средство које би могло да те успава за извесно време?

Био сам већ раније пронашао торбу са лековима која је садржавала и ампуле морфијума.

— Не узнемиравај се, — рекао сам му, — потонућу у сну.

Повремено сам губио свест, и враћао се.

— Бил, Бил! — викао сам.

— Ту сам, Ли, одложиће се потапање. Близу нас се налазе разарач и два реморкера. Покушавају да спасу тебе а и цео брод.

Неки непознати глас се умеша:

— Прегледали смо палубу под којом се ви налазите. На њој има око 1.40 метра воде. Наместићемо кесон изнад вас да бисмо пумпали воду и пробушили плафон.

Остао сам дуго без икаквих вести, а зејтињава вода се пела. Стигла ми је до појаса. Нисам престајао да кашљем, а био сам и страшно жедан. Још једном сам се онесвестио, а после сам наједном утврдио да се брод сасвим усправио. Моја радост је кратко трајала.

— Кесон није функционисао, — рече Бил. Било је немогућно пробити плафон а да се не угушиш.

Тога сам се и ја бојао. Обузело ме је очајање. После неколико минута јавио се опет.

— Ли, сада пумпају воду из мале станице за случај пожара која се налази са стране твоје кабине. Мисле да ће одатле допрети до тебе.

Чекао сам наслоњен на зид и вребао сваки шум. Бил ме је забављао причањем, али је време текло бескрајно споро.

На металном зиду сам најзад напипао једно топло место. Ова тачка је постала чак и видљива — црвена, а неколико секунди касније избио је водопад варница. Мој затвор је наједном био обасјан заслепљујућом светлошћу. Варнице су запалиле мазут који је пливао по површини воде. Викао сам им да престану. Загњурио сам се у лепљиву воду а покривач држао изнад себе. Гушио сам се у пламену и води до пазуха. У глави ми се окретало. Бојао сам се несвестице, јер се више не бих пробудио.

— Хеј! — позвао ме је неко с друге стране. — Хоћеш ли мало свеже воде?

А онда су провукли црево кроз које је вода ишла право у моје усијано грло. Иако је зид био 10 см дебео посао је брзо напредовао. Најзад су ми казали да је отвор довољно велик да се кроз њега провучем.

Погледао сам оштре, неравне ивице, дубоко удахнуо, ставио руке на главу и обазриво провукао једно раме кроз отвор. Спасиоци су почели да ме извлаче, али ивице челика су ми засецале месо и они су стали. Чим сам угледао прва људска лица после 20 часова патњи, заборавио сам на бол и ране и преклињао их да наставе.

Пренели су ме одмах затим у болницу где су већ лежали други рањеници и превили ме. Кроз прозор сам угледао реморкере који су дошли у помоћ и луку поплављену маглом.

— Ли, — полетео ми је у загрљај Бил — зашто, сада, плачеш!..

НА ДВА ТОЧКА

Обичан бициклиста, који не машта о рекордима, може на свом недељном излету без великих напора да се вози брзином од 22 километра на час. Бициклисти-спортисти постижу на тешким турама, као што је то например „Тур д'Франс", просечну брзину од 40 километара. Међу спортистима, међутим, постоји посебна врста бициклистичке трке такозване „трка по утабаној стази". Наиме, бициклиста у оваквој трци вози иза мотоцикла који не само што уместо њега савлађује отпор ваздуха, већ га тиме, што иза себе оставља неку врсту вакуума, „вуче" за собом. Немац Хајнц Крамер из Дортмунда постигао је на овај начин брзину од 105,9 километара на час. Ипак, најбржи

„човек на бициклу" јесте Француз Жозе Меифре који је 1954 године у Монтлерију ,возећи иза једног мотоцикла, постигао 174,4, а возећи иза једног тркачког аутомобила и 175,7 километара на час. У том темпу он је чак оставио иза себе један авион старог типа „Јункерс В 33", јер је овај могао да развије брзину од свега 160 километара.

И за индустрију

Пре три године при универзитету у Хамбургу основан је биолошки институт чији је задатак испитивање морских алги. Пре кратког времена у томе институту састало се 35 поморских биолога и других научника из Западне Немачке, Аустрије, Велике Британије, Шведске и Исланда да испитају нове могућности привредно- техничке употребе морских алги поред тога што могу да послуже и за храну. Неисцрпне количине морских алги због својих веома растворљивих састојака минерала, већ сада постају врло тражена сировина за производњу филмова, боја или средстава за конзервисање. Употребљаваће се чак и за справљање вештачке крвне плазме.

СИМА ЗИМА ЖЕЛИ ДА ЛЕТИ

Најважнији језици

Данас се у свету, како сматрају стручњаци, говори око 3.000 језика и дијалеката, али довољно би било знати 12 језика: руски, француски, енглески, немачки, шпански, португалски, фламански, италијански, арапски, кинески, малајски и јапански да би се свуда у свету могло споразумети. До ових података дошао је УНЕСКО на основу анкете о употреби језика у науци, техници и литератури.

„СТОМАК БЕЗ ПАМЋЕЊА“

Прича се да је Александар Лене (1650—1710), француски песник, имао увек добар апетит. Једном је сео да руча и остао је за столом пуних шест часова. Кад је, најзад, био готов с ручком, већ су намештали сто за вечеру, па је он поново сео и почео да једе.

— Зар ниси малочас ручао? — упитали су га пријатељи.

— Мој стомак нема памћење — одговорио је песник.

ДА СПАВАШ КАО ТОП...

Један нов будилник начинио је неки часовничар из Напуља. Чак и доброг спавача он мора да пробуди. После нормалног звоњења будилник се укопча са радио апаратом, чији гласноговорник сваког секунда појачава глас. Ако и ово не помогне, после извесног времена привезује се за једну тонску пантљику са које се глас и даље преноси, све док се спавач не пробуди.

„ЧУДНЕ ЦИПЕЛЕ“

Крећући се брзином од 42 км на сат нова машина са 6 великих „ципела“ на средини између предње и задње осовине, од којих је свака тешка 200 кг.

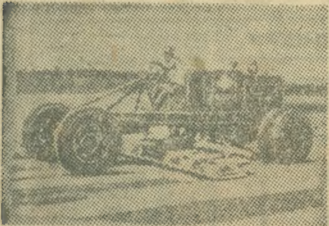

врши набијање путева. Када она „гази“ чврсто се сабија ситан камен, шљунак или бетон, а уопште не растура камен као ваљак за набијање.

ЗА ОСИГУРАЊЕ АУТОМАТА

Рђава времена наступају за оне који имају обичај да у уличне аутомате убацују уместо новца, комадиће лима, дугмад и сличне предмете. Наиме, у Италији је конструисан један аутомат за продају поштанских марака који је учинио крај оваквим преварама, јер он не проверава само тежину и величину убаченог металног новца, као што је то досад био случај, већ и његов састав. Хемиску анализу врши у ствари један мали електронски уређај и од резултата зависи да ли ће аутомат избацити жељену марку или — лажни новац.

ЈЕДРИЛИЦОМ ОД ЂЕНОВЕ ДО ПОЛИНЕЗИЈЕ

Ваздухопловни инжењер Едвард Шефер из Берлина намерава да са женом и сином оде једрилицом до Полинезије. Кренуо би из Ђенове, па преко Средоземља и Атлантика стигао у Бразилију. Одатле би преко Панамског Канала продро у Пацифик и допловио на Анлого, једно од острва Полинезије. Рачуна да ће му за ово путовање бити потребна 143 дана.

ПРВИ ГОЛУБОВИ ПИСМОНОШЕ У СРПСКОЈ ВОЈСЦИ

Почетком нашег века, у забачене и економски заостале балканске земље споро су продирале техничке новине. Због тога су опреме и војске тих земаља биле у много чему застареле. Међутим, један сасвим случајан догађај учинио је да надлежни у тада маленој Србији уведу нову службу у својој војсци.

У пристаниште у Забрежју, код Обреновца, где је тада била граница са Аустро-Угарском, пароброд је једног дана 1908 године, као обично, довезао много путника и робе. После гужве око истовара и утовара, и пошто је брод отишао даље и сви се разишли, на пристанишном кеју се нађе овећи пакет који нико није узимао. Било је већ прошло спарно подне дугог летњег дана, а пакет је и даље стајао на сунцу. Трчећи поред њега дечаци који су се играли на штеку зачуше неке шумове из пакета, сличне откуцајима часовника. Обавестише одмах финансе а они свог шефа. Сви редом ослушнуше. После саветовања шапатом се нешто договорише. Растераше све са штека, а глас се пронесе:

— Паклена машина!

По канцеларијама агенције зврјали су телефони. Нико више није смео да приђе пакету. Настаде ишчекивање — експлозије, а можда и велике погибије. Мајке почеше да одводе децу у други крај вароши, јер финанси објавише да је машина навијена на одређени минут и само се чека да експлодира!

Али пошто никако није долазила та најављена експлозија, најхрабрији од дечака протрча поред пакета решен да га гурне у воду. Међутим, тада му се учини да је унутра нешто живо. Прободе прстом хартију и завири а онда зачуђен и усхићен саопшти осталима:

— Птице... пуно птица!

Иако су их финанси јурили, сва деца се привукоше да завире. И заиста, то беху птице! Тихо су мрдале и међусобно ћућориле а то је пуцкетало као навијена машина. Било је тешко уверити финансе да то није паклена машина, јер су они о томе већ били јавили. Али кад се једна птичја главица провуче кроз рупу, није се имало куд — приђоше и они и отворише пакет: ту је било седамнаест младих, лепо однегованих голубова.

Финансе ипак обузе неспокојство: голубови су имали карике око ногу са натписима градова — Беч, Пешта, Сегедин, а у пакету је било и писмо за „некога“ ко је требало да дође по њих. Тај „неко“ је по овим голубовима имао да шаље војне извештаје из Србије у Аустрију.

— Шпијуни! — повикаше финанси.

Поново затворише пакет и дечаке растераше. Направише заседу, да сачекају сумњиво лице које је требало да наиђе.

Али, разуме се, оно се није појавило.

Гладни и жедни и цео овај летњи дан збијени у пакету, голубови изазваше сажаљење дечака. Зар они шпијуни? Кришом им однесоше воде и мрвице које они жељно позобаше. Прође дан и ноћ, па опет дан. „Заробљеници“ су чамовали, а финанси стражарили да ухвате сумњивог. Али кад им ово досади, послаше пакет са голубовима Министарству војном на испитивање. Тако су голубови дошли и до министра. Веома питоми и умиљати они му се свидеше и он лично поче да их храни.

— Шта ћемо с њима? — упиташе неки.

— Шта се може... паприкаш!

— Како би било — предложи један — да их придобијемо за нашу службу, кад већ не умеју да кажу име шпијуна?

— Како за нашу службу?

— Па ево: голубови полећу и враћају се у своје гнездо. А гнездо им је где проведу неколико месеци. Или, да сачекамо док ови добију потомке, па где се буду излегли, то им је гнездо. Ти млади били би потпуно „наши“.

Сложише се сви са тим и заробљене голубове послаше у Ниш. Ту им је подигнута и барака. Излегоше се младунци и почеше да круже око гнезда. Ускоро је почело и извођење обуке. Мали птићи су одношени у удаљена места, стављане су им карике око ногу и бацани су у ваздух. Полетали су право увис, читавих десетак минута летели, па се као стрела враћали ка гнезду. Прелетали су стотине километара, бежали од кобаца, трпели глад и жеђ и, дахћући, последњом снагом стизали и падали у своја гнезда. Онда су им војници скидали карике са ногу и читали извештаје.

Заробљеници-писмоноше су постепено изумирали, а нови били веома ревносни и потпуно одани. Ускоро је основана чета, подигнута касарна и тако поче да дејствује прва војна полубија станица српске војске.

ПОКРЕТНО СЕДИШТЕ

Једна ваздухопловна компанија увешће на својим млазним авионима Боеинг 707 седиште тако подешено да пружи извесну заштиту путнику за време потреса. При обичном

летењу седиште се може нагнути унатраг све до хоризонталног положаја погодног за спавање. У случају изненадног потреса оно се аутоматски поставља у положај најпогоднији да заштити путника.

БРАНА КРОЗ БЕРИНГОВ МОРЕУЗ

У Сједињеним Државама су многи научници и стручњаци заинтересовани за предлог совјетског инжењера Аркадија Мартина о изградњи бране преко Беринговог Мореуза, што би у многоме изменило лик овог дела света. Према писању америчког листа „Короне“ овај нацрт предвиђа изградњу моста на коме би се налазиле велике црпке на атомски погон. Помоћу њих би се претакали милиони тона оразмерно топле воде из Пацифика у Арктички Океан што би стварало топла струјања ка Северном полу. То би довело до пораста температуре арктичких вода, а одразило би се и на климатским приликама читаве области. Познато је да се у области Северног пола формирају огромне масе хладног ваздуха и сваке зиме спуштају према северним подручјима америчког континента, а делимично и према Европи и Азији. Загревање северних крајева би учинило да се измени клима, па тиме и привредни развитак овог подручја.

Према прорачуну Аркадија Мартина трошкови изградње би износили око милијарду долара.

НАЈВЕЋА ТЕРМОЕЛЕКТРАНА

У Совјетском Савезу се припрема изградња велике термоелектране која неће имати конкурента. Располагаће са четири турбогенератора од по 600.000 киловата и даваће 2,4 милиона киловатчасова електричне енергије. Да би ова централа могла да ради биће јој потребно 1.800 тона паре на сат.

УСПОМЕНЕ ЧАРЛИ ЧАПЛИНА

Чарли Чаплин пише сада књигу својих успомена. Идуће године ће изаћи она на 1.000 страница, а досада је написао око 500. Поред биографских података и материјала из његовог богатог уметничког стварања, књига ће имати, како се истиче, и уметничку вредност, тако да ће Чаплин постати и књижевник.

Хризантеме

Тешко је у Кини наћи човека који не воли цвеће, јер је љубав према њему национална црта кинеског народа па је нашла свој израз и оставила свој траг у сликама старих уметника и фрескама пећинских храмова у Дунху ангу. Још у најстаријим временима цвеће је у Кини представљало оличење лепшег живота, буђење природе и среће.

Међу многобројним и различитим цвећем које Кинези гаје, посебно место заузима хризантема. Историски документи нам причају о томе да су у Кини оне биле гајене као украсно цвеће још пре наше ере. За време династије Сунг, у X веку, већ је постојала нека врста каталога, „Таблице хризантема“, у коме је забележено седамдесет разних врста.

Овом цвећу, које је, по речима Кинеза „способно да се бори с дахом јесени и седом косом зиме“, посвећени су многи стихови класичних кинеских песника и о њему постоје многе легенде.

У делима Лао Чаја, који је живео на крају владавине династије Минг, забележена је једна легенда о постанку веома лепе и мирисне хризантеме, познате под именом „Пијани Тао“.

Живео некада давно човек по имену Ма Ци-Цао, у чијој је породици вештина гајења хризантема прелазила с колена на колено. Довољно је било да Ма Ци-Цао сазна да се негде појавила нова врста хризантеме па да одмах крене на пут макар морао пешачити и хиљаде миља. Тако се једном он упутио чак у Нанкинг да би прибавио једну ретку врсту. На путу је срео младића из породице Тао који је био познат љубитељ хризантема. Одбачене, поломљене и закржљале биљке оживљавале су и развијале се у нове врсте чим би дошле у руке младића Тао.

То познанство претворило се и у сродство: Ма Ци-Цао се оженио старијом Таовом сестром Хуан Ми.

Прошло је отада много година. Једном приликом Тао се сувише напио, пао на земљу и претворио се у велики бокор хризантема. Тек сутрадан Тао је поново добио свој ранији изглед. После краћег времена Тао се опет опио, опет је пао на земљу и претворио се опет у бокор хризантема. Али, човечји облик никад му се више није вратио.

Хуан Ми је горко плакала за братом, и засадила тај бокор у земљу. Читаво лето обилазила га је, неговала и заливала. Кад је дошла јесен, на бокору су процветали ружичасти цветови хризантеме, који су далеко унаоколо ширили опојни мирис. Тако је настала нова врста која се и данас зове „Пијани Тао“.

У парку који носи име Сун Јат-Сена, међу десетинама хиљада хризантема има преко седам стотина различитих врста. У једних су крунични листићи чврсти као јако затегнута тетива на луку, код других су меки и опуштени. Има их правих и заковрчаних, танких и широких, дугачких и малих. А свака од тих врста има своје, обично веома поетично име. Ту је хризантема „Зелене борове иглице“, „Добротворни снег, весник добре летине“, „Златни лептир у цвету“, „Пехар од јасписа“ и многе друге.

Хризантема је цвеће јесени. Међутим, данашњи кинески уметници — а у Кини се вештина одгајивања хризантема с правом може назвати уметношћу — желе да своје најомиљеније цвеће претворе у веснике пролећа и новог живота. И верују да ће у најскорије време моћи да дочекају празник Првог маја са расцветалим хризантемама.

ПЕТРОНЕЛА

Стајао сам на тргу једне афричке варошице и посматрао како се продају магарци. Готово све животиње су биле старе и немоћне. Па ипак сви магарци су врло брзо распродати и у дугачким колонама кренули на свој пут.

На тргу је остао само један стари сиви магарац. Једно око му је било слепо, а једно уво тако повређено да је непомично висило. Тело му је било покривено ожиљцима, колена савијена, а глава млитаво опуштена.

Неки младић понуди за њега неколико центи и гласно поче да се смеје. То ме је наљутило. Већ дуже времена сам трагао без успеха за златом и њега нисам нашао али ми је остао алат и нешто новца. Тиме сам хтео да купим џак хране и извесну количину шећера и кафе. Али док сам стајао на тргу осетих потребу да откупим тог магарца.

Понудио сам више него младић и купио магарца. Пошто је била женка дао сам јој име Петронела. Био сам свестан да ћу је једва извести из града, зато сам из џепа извадио грумен соли који за све магарце представља посластицу. Петронела је само наћулила своје здраво уво. Њена њушка је почела да се задовољно мрда док је лизала со. И она је пошла.

Када смо стигли до једног усамљеног места ван града Петронела ми је пришла и почела да ме гура њушком. Дао сам јој још мало соли. Не знајућу зашто подигао сам свој пртљаг и наместио јој га на леђа. Она је само подигла своје здраво уво и кренула уз стрму стазу. Нисам могао да верујем — Петронела се одједном претворила у обичног товарног магарца. Нестало је повијених ногу, очи јој нису биле тужне.

То више није била сломљена животиња са трга. И сада није била јака али се показала као одлична старица која је осетила да је воле и која је желела да се врати на посао, њој, раније, веома драг.

Помислио сам: „Ако почне да посрће или да ми прави сметње, убићу је, али док буде овако ишла оставићу је јер и мени је боље, зашто да сам носим своју бошчу". Док сам покушавао себе да убедим у ово, знао сам да ћу пре полетети него што бих убио Петронелу.

Не могу да кажем да ми она није правила неприлике. Већ прва ноћи почела је да једе мој ранац, покушавајући да дође до соли коју сам у њему држао. Друге ноћи, кад смо подигли шатор, она је нестала. Прва мисао ми је била да треба да будем срећан што сам је се тако ослободио, а онда сам почео да бринем и да тугујем. Да није сломила ногу или ју је, можда, ујела змија? Провео сам пола ноћи у тражењу.

Најзад сам изгубио сваку наду и вратио се под шатор. Петронела је ту мирно лежала поред остатака ватре и натенане гризла мој ранац.

Целе идуће године трагали смо за златом. Петронела би се често губила на по неколико сати, али би се увек враћала на време да понесе свој терет.

Пошто ме је добро упознала измислила је једну игру. Када бисмо стигли до неког предела који је био густо зарастао у жбуње она би одјурила напред и сакрила се од мене. Стајала би непомично док бих је ја свуда около тражио. Често сам пролазио и на свега неколико метара од ње. Игра би некипут трајала читав сат а онда би Петронела решила да је прекине и гласно зањакала, да би ми показала где се крила.

То су били срећни дани: наше потребе су биле мале а природа око нас издашна, дани топли и дуги, а ноћи ведре и свеже. Некипут је падала киша али су нас убрзо зраци сунца сушили. Некипут смо били жедни, но то никада није постало проблем пошто је Петронела увек умела да нађе воду.

Целу једну годину провели смо заједно. А онда се тешко разболела. Није могла ни да једе ни да пије. Чинило ми се да се једино плашила да не одем и оставим је саму. Угинула је трећег дана прислоњена уз мене.

Ископао сам јој дубоку раку и покрио је тешким камењем.

Наставио сам пут размишљајући о моме дивном пријатељу. И био сам задовољан што сам успео да јој поклоним годину дана среће.

ХИРУРГ И МУЗИЧАР

У дневнику који је један аустриски музичар водио за време свог боравка у Лондону, налази се и следећи опис:

„... Ја сам викао, отимао се и лупао ногама о под све док..."

Крајем 18 века важио је Џон Хантер за најбољег хирурга у читавој Енглеској. Свом позиву је био одан и душом и телом и чим би код других људи нашао на неку телесну ману сместа се хватао за свој хируршки нож. Његова супруга бавила се поетичнијим стварима: писала је песме и свирала на спинету (врста некадашњег клавира).

Поменути писац дневника, који је био редован гост у Хантеровом дому, патио је од полипа у носу. Хантер је, нараано горео од жеље да га оперише. Али музичар је „претпостављао" своје полипе непријатној и болној операцији. Амбициозном хирургу било је овакво музичарево држање потпуно несхватљиво па се страховито љутио што његове „велике и импозантне израштаје у носу", како је говорио, не може да добије под нож.

Једног дана музичар се поново нашао у Хантеровом гостољубивом дому. Али, овога пута морао се задовољити само друштвом домаћина, јер је домаћица била на путу.

Негде у подне, баш кад се куварица спремала да изнесе ручак на сто, домаћин се подигао, уљудно се извинио и напустио собу. Следећег тренутка појавила су се на вратима четири снажна човека и без речи се упутила према госту.

Пре но што је овај успео да се поврати од првог страха, снажне руке су га зграбиле и приковале за столицу. Ускоро се појавио и домаћин, опасан кецељом, са иструментима у једној и великом кофом у другој руци.

Као да је ова необична ситуација била нешто најприродније на свету, он се пријатељски обрати музичару:

— Тако, сад ћу вас ослободити ваших досадних полипа, најдражи мој пријатељу.

Драматична борба која је затим настала ипак се завршила победом аустриског музичара. Јозеф Хајдн, јер то је био он никад више није крочио у Хантерову кућу.

ЗАШТО СЕ ЗНОЈИМО?

Знојењем се организам ослобађа сувишне топлоте а осим тога из њега се излучују и извесни штетни продукти. Према томе знојење је организму неопходно, јер га брани од опасности да се многе функције пореметe услед претеране топлоте. У току неких болести, механизам знојења може бити поремећен тако да се болесник или више или мање зноји него што је потребно.

У већој или мањој мери кожа здраве особе стално одаје воду у виду паре док сама остаје сува. То је такозвано неприметно знојење. Тек при већој температури, обично преко 33 степена, или при напорном раду знојне жлезде почињу да луче зној, што је од великог значаја за регулацију топлоте у организму.

Правило је да се знојење повећава уколико се повећава температура у којој се човек налази, али то не мора да буде увек, јер може да зависи и од стања саме коже. Постоје особе са извесним обољењима коже због чега је нормално лучење зноја немогућно ни при високој температури средине, ни при телесном напору. Веома су ретке особе код којих потпуно недостају знојне жлезде због чега се оне уопште не зноје.

На механизам лучења зноја утичу живци који управљају сужавањем и ширењем крвних судова у кожи. Када особа поцрвени или се зајапури тојест када се прошире њени крвни судови у кожи, истовремено настаје појачано лучење зноја у знојним жлездама. Истина, зној може бити излучиван и када је кожа бледа (у страху и самртничком ропцу), тојест и онда када настаје сужавање крвних судова.

Живчана влакна која управљају механизмом лучења зноја у знојним жлездама, потичу од вегетативног нервног система, тојест оног дела живчаног система који управља радом свих наших органа без утицаја наше воље. Многе жлезде са унутрашњим лучењем преко својих хормона утичу на вегетативни нервни систем а преко њега и на механизам знојења. У продуженој мождини постоји центар који управља знојењем, и који преко нервних влакана стоји у вези с мозгом, тако да и душевне промене — узбуђење, страх — могу да изазову знојење.

ЖАБЕ, НА СТАРТ!

Марк Твен вероватно није ни слутио да ће јунакиња његове приче „Славна жаба-скакач из Калавероса" после толико година стећи хиљаде следбеника. Сиромашни Смајл, пошто је дресирао своју жабу, једва јој је нашао „супарницу" за такмичење у скоку у даљину.

Савремене жабе у Америци имају, бар што се тиче спорта, много више „среће". Недавно је у једном малом граду у Калифорнији одржано масовно такмичење жаба. Прву награду, која носи име „Марк Твен", освојио је жабац „Мршави Џим". У три скока превалио је растојање од преко

четири метра. Победника је бурним аплаузом поздравило 15 хиљада гледалаца.

WALT DISNEY'S ПРИЧА О ЧУПАВКУ

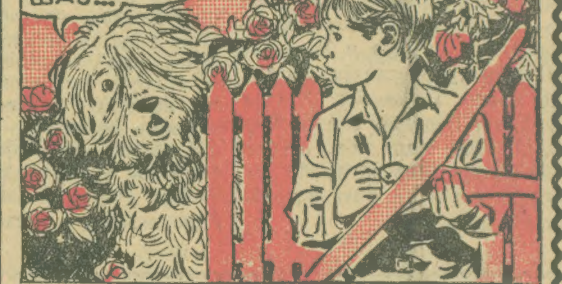

Животиње и биљке у ледено доба

У Америци се протежу велики планински ланци од севера ка југу. Не постоји никаква попречна баријера кроз континент.

Када је настало ледено доба животиње и биљке су се због овога у Америци, без нарочитих тешкоћа, могле да спусте у топлије области на југу, одакле су се касније поново вратиле, када се лед повукао. У Европи и Азији, напротив, препреку за кретање од севера ка југу претстављају све планине почев од Пиринеја до Хималаја, као и Црно и Средоземно Море.

У ледено доба глечери са севера и са Алпа спустали су се према средњој Европи и претворили области у којима је пре тога, а и данас, владала умерена клима у субарктичку зону. Многа жива бића нису могла да издрже ово насиље природе, а пут ка спасоносном југу био је онемогућен непобедивим препрекама.

На основу овога професор др Еберхард Стехов, научник из Дрездена, објашњавг чињеницу да у Северној Америци постоји много богатији и различитији животињски и биљни свет него у Европи. У једном свом чланку он указује на то да се америчке четинарске шуме у појасу око америчко-канадске границе, састоје од више туцета разних врста, док на истој географској ширини у Европи има само три врсте шумских четинара, Такође износи, да се код нас у овим областима јавља једва десет врста рептилија, а у истим областима Новог Света може да се нађу разноликије врсте гмизаваца.

Приликом сеобе из напуштених области централне Европе животиње и биљке су у ледено доба имале само два отворена пута: према југозападу — јужна Француска, Пиринејско Полуострво, Северна Африка и према истоку — Украјина и Централна Азија. Али и у тим областима владало је ледено доба, управо где се данас срећу суптропске врућине, тада је тамо била умерена зона.

Због различитих климатских услова — блага, океанска на западу и сува, континентална са јаким променама годишњих доба на истоку — различито су се развијале потпуно исте животиње и биљке на западу и истоку.

Када је на крају леденог доба поново настало насељавање средње Европе и то са обе стране — са истока и запада, утврђено је да су у многим случајевима из једне врсте настале две варијанте због различитих услова развитка. Овакви близанци су например: две врсте храста, славуј и славић, црна врана и обична врана, сива сеница и врбова сеница и многе друге.

Код врана, које су врло издржљиве на зиму, подела је трајала, према мишљењу професора Стехова око 50.000 година. Када су се поново срели у Средњој Европи оба облика су била способна за укрштање. Тако данас има западних црних и источних обичних врана у читавом једном појасу, широком око 100 километара, дуж Елбе и Молдавије, а кроз Аустрију и Штајерску преовлађују бастардске вране. Код осетљивијих славуја трајало је раздвајање још дуже, око 70.000 година. У том временском периоду створене су две врсте које се нису могле више укрштати и чија је област распрострањености строго ограничена Одром и Марном — јужно од ове линије срећу се само славићи, западно славуји.

Због оштрих климатских прилика на истоку постале су све ове врсте биолошки јаче, и оне потискују своје западњачке сроднике.

Многобројне овакве сеобе исток—запад примећене су и у историско доба. Тако зоолог Паслас пише да је видео 1770 године нешто слично стаблу дрвета како плови преко Волге. При ближем осматрању, установио је да се ради о чопору мрких пацова који су пловили заједно, сасвим приљубљени један уз другог. У то време они су били потпуно непознати у Европи. За непуна два века отада ови пацови су потиснули из целе Европе дотле једино познате црне кућне пацове, и стерали их на неколико острва.

Реч хрчак потиче из Украјине. Али како се он на немачком, француском и енглеском зове исто — хамстер — јасно је да је и име пратило сеобу самог претставника. Познато је да се ова животиња појавила у Француској тек 1870 године.

Такође је примећено да се тек од недавно одомаћио турски голуб у Средњој Европи.

Значајна је чињеница да се једна врста сибирске птице, која се код нас није гнездила, сваких једанаест или дванаест година појави на граници средње Европе (1877, 1888, 1900 итд.). Овај једанаестогодишњи период у вези је, према мишљењу професора Стехова, са једанаестогодишњим циклусом сунчаних пега и с тим у вези са климатским колебањима. Интересантно је да је примећено у истим годинама и продирање степских кокошака према Западу.

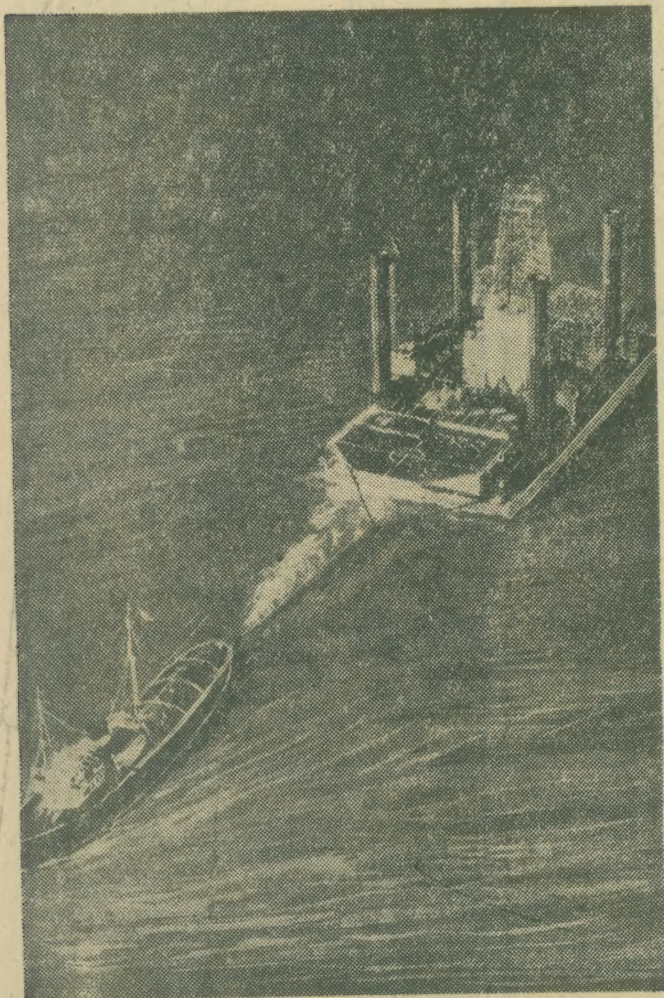

ЗА БОРНЕО...

Ова пловна гарнитура за бушење подморских петролејских извора кренула је пре извесног времена из Енглеске за Борнео. Целокупан уређај, који вуче реморкер, тежак је три милиона килограма и треба да превали пут од 15.000 километара.

Жива машина за бројање

На југу Француске, у Марсељу, живи и ради као рачуновођа осамдесетогодишњи старац Жан Керо, који је права жива машина за рачунање и бројање. Захваљујући својој упорној вољи, виталности и једној мненотехничкој методи којој се драговољно подвргао успео је да постане права правцата жива машина за рачунање, или како га француска штампа назива: „челични мозак".

Жан Керо је у стању да за ово исто време које је потребно једној најсложенијој али и најсавршенијој машини за рачунање, обави све рачунске радње од простог сабирања и одузимања до компликованог множења и дељења и то осмоцифрених бројева, па и већих.

Још пре више година када су се појавиле на тржишту прве машине за рачунање, један агент-посредник понудио је такву направу власнику предузећа у коме је био запослен Керо. Власник је одговорио агенту:

— Ја већ годинама имам једну такву машину...

Пренераженом агенту власник је показао свог књиговођу и рачуновођу Жана Кероа, који је ради увесељавања овог агента одмах сео и оловком извео брже од саме машине неколико веома сложених рачунских операција.

„То је — пише марсељска штампа — био прави меч за првенство у муњевитом рачунању, између старог Кероа и нове машине. Али меч је добио — Керо."

Стари Керо добија и дан данас мечеве са свим могућим ручним и електричним рачунским машинама у погледу не само непогрешиве тачности већ и брзине.

Керо је изјавио да пије и пуши нормално а једино не пије ледена пића јер му то смета нормалном раду плућа. Иначе све ове рачунске операције он врши и изван посла, просто у доколици јер га то необично одмара и крепи.

Једино дозу кафе — коју и иначе веома радо пије — повећа кад има пред собом изузетно хитне и сложене рачунске операције.

ТВЕНОВА НОЋНА КАПА

Враћајући се једном с пута по Европи, Марка Твена је огорчио поступак царинског службеника који му је немилосрдно испретурао ствари у коферу.

— Добри мој пријатељу, — узвикнуо је славни писац, — не морате превртати све. Нема ту ничег другог осим одела и рубља.

Службеник, веома ревностан, наставио је да чепрка по Твеновом коферу све док није напипао нешто тврдо и — најзад извукао боцу првокласног вискија.

— Тако, дакле, ви ово називате оделом, — узвикну разбеснели цариник.

— Наравно, одговори Твен мирно. — То ми је ноћна капа.

СРЕДЊА БРЗИНА ЗВЕЗДА — 70.000 КИЛОМЕТАРА НА САТ

Некад се мислило да има покретних и непокретних звезда, док данас знамо да све што се налази у васиони у сталном је покрету. Заблуда о звездама које мирују потекла је отуд што су многе веома удаљене и крећу се не само уоколо већ и радијално — у правцу нас и од нас. Али, ако се анализира спектар звезда сасвим према линији нашег очног вида, приметићемо да се и оне крећу. Ако су линије у спектру померене према љубичастој боји, значи да звезда иде према нама. Ако су линије померене према црвеном делу спектра, она одлази од нас.

Захваљујући усавршавању метода за посматрање звезда у њиховом кретању, астрономи су измерили брзину звезда које се крећу радијално. Док се неке крећу брзином од неколико десетина километара у секунду, друге достижу стотине километара, а неке свега двадесет. Просечна брзина ових звезда, међутим, износи ипак 70.000 километара на сат.

ТОНКИ

Не само филмске звезде већ и звезде-пси, кад учествују у неком филму, морају претходно да буду нашминкани. На овој слици нису две различите животиње, један вучјак и један вук, већ један исти пас, само вешто нашминкан.

У Холивуду се снима нова верзија лепог и потресног филма „Леси". За филм је био потребан и један курјак. Редитељ и снимагељи нису знали како да реше питање и где да нађу вука који не би био толико крвожедан да доведе у питање животе глумаца. Ситуацију је спасао шминкер. Снабдевен вапоризатором за бојење косе он је Тонкија, питомог и лепог вучјака из филмских студија „претворио у вука". Обојену длаку су му „најежили" нарочитом четком а црном гумицом, подвезаном испод очију, њушку начинили искеженом и крвожедном. Све ове промене Тонки је мирно поднео, јер је он дисциплинован пас-филмска звезда па чини све што му се нареди.

САКРИВЕНО БЛАГО

Узбудљивија од иједног измишљеног авантуристичког романа је истинита прича о људима који су вековима широм света тражили изгубљена блага. Могле би се испричати бајке о онима који су цео свој живот провели трагајући за закопаним богатствима. Међу њима је било гусара, хајдука, каубоја, свештеника, рудара, често и жена. Људи су рушили планине, исушивали језера, скретали реке из њихових корита. У свим тим напорима једну од главних улога играле су различите карте са уцртаним местима где се, тобоже, налазило благо. Тих карата је било и има их и сада разноврсних како по величини тако и по цени. Неке су мање од поштанске марке док су друге велике као врата. Једне се могу купити за неколико центи или пезоса, а друге коштају, ако вам их власник уопште жели да прода, десетине хиљада. Али свим тим картама је својствено једно — оне се разликују од других мапа по знацима каквих нема ни у једном географском уџбенику. Недавно је издата једна књига у којој су, поред осталог, први пут сакупљени ти знаци и у облику речника штампани. Ми их овде доносимо да бисте и ви уколико вам падне у руке нека карта те врсте могли да се снађете.

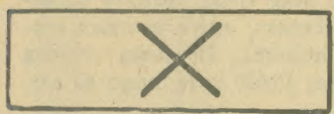
Пут ка благу.

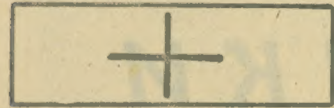
Крст и други црквени предмети закопани су овде.

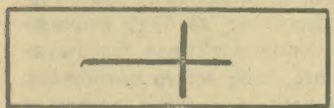
Најдужи део положеног крста показује да се у том правцу налази благо.

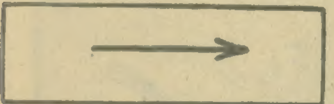
Хоризонтална стрела без пераја показује правац где је благо, а некада и воду.

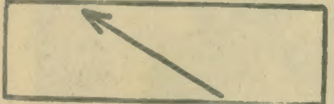
Стрела без пераја са врхом навише саветује да се потраже други знаци у том правцу.

Стрела без пераја са нагибом надоле показује место где је благо.

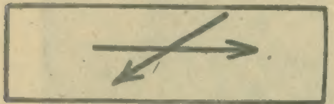
Две или више испреплетаних стрела показују да је благо раздељено и да су делови закопани на разним местима.

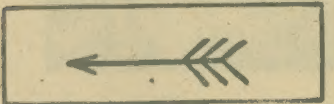
Стрела са перајима означава правац супротан од оног где је закопано благо.

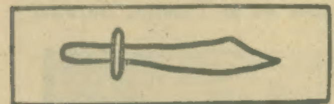
Бови нож сечивом обележава место где је благо.

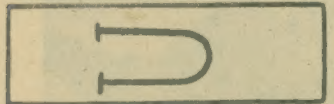
Положена потковица указује да си на добром путу и да треба наставити.

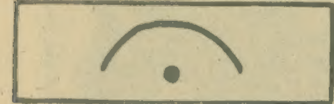
Благо се налази управо испод овог обележја.

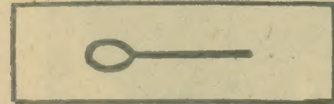
Знак који показује пут ка води.

Корњача својом главом означава где је закопано благо. Она такође претставља знак опасности, пораза, разарања и гроб.

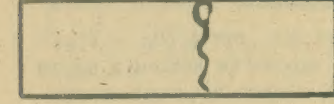
Змија која се пење уз дрво води на другу његову страну. Настави да идеш до идућег знака.

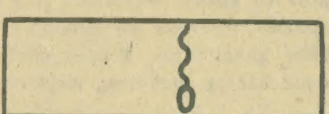
Змија или корњача које силазе с дрвета показују да се благо налази са ове стране дрвета. Измерити раздаљину од краја змијиног репа до земље и корачати десет пута толико напред: ту је закопано благо или се налази неки други знак.

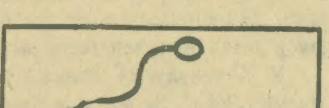
Змија спремна за напад главом показује место где је благо.

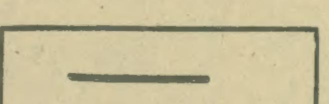
Права линија претставља место од кога треба бројати кораке.

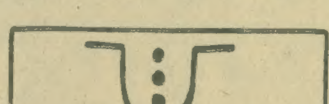
Овај знак указује да се благо налази на дну неке пећине или прокопа.

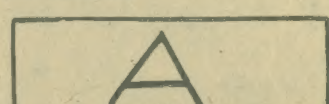
Благо се налази у троуглу оивиченом дрвећем или стенама.

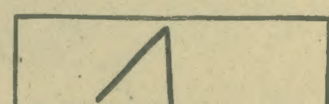
Над благом се налази стена.

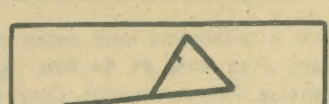
Овај знак показује са које се стране троугла од дрвећа или камена налази благо.

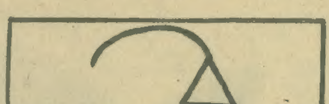
Благо је управо иза угла стене.

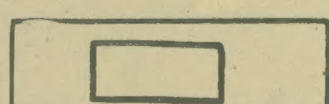
Благо је закопано у сандучету или кутији.

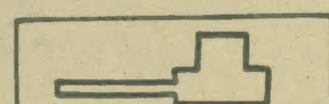
Наићи ћеш на пријатељска Индијанце.

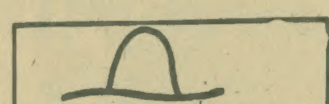
Број сомбрера показује колико људи је учествовало у закопавању блага, а може да означава и број људи које је непријатељ убио.

Сунце претставља симбол минералног блага.

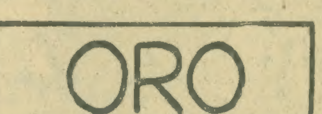

Злато се налази близу.

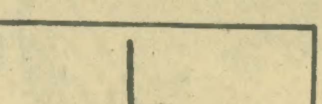

Тунел.

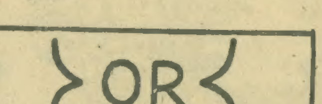

Стани; промени правац.

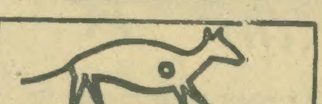
За овај знак се не зна тачно шта значи.

КУКЦИ ИМАЈУ 50.000 ОЧИЈУ

Природа је подарила инсектима разне, најчудноватије очи. Нежни вилин коњиц има 30.000 очију. Мужјаци неких врста мрава имају преко 24.000 очију, а многи кукци могу да се похвале и са 50.000. Док матица — „краљица пчела" — има свега 10.000 очију, трутови из њене кошнице имају двоструко више.

Али, и поред толиких очију многи инсекти нагињу кратковидости. Њихове очи, збијене једне уз друге виде јасно само на неколико метара, док на већој даљини могу да примете само какав брз и нагао покрет. Обична кућна мува, например, има укупно пет очију од којих су два сложена — од по 4.000 фацетних очију — и служе само за гледање на даљину, а три су обична и њима мува види само сасвим блиске предмете. Да мува опажа брзе покрете и на приличној удаљености знају сви они који су покушали да је ухвате наглим замахом руке. Али, ако јој човек лагано приближава руку, мува остаје мирна и тиме показује да мање јасно запажа споре покрете, чак и у својој најближој околини.

Органи чула вида код инсеката запањујуће су разнолики. Многи од њих посматрају свет кроз сићушне очи постављене високо, на самом врху главе, други пак кроз огромне сложене очи које се налазе са стране, трећи опет запажају светлост читавим својим телом. Такав је случај код обичне стенице. Чак и затворених очију, она ће се без колебања кретати у правој линији према најближем светлосном извору, јер она гледа — кожом.

Неки инсекти су слепи за боје. Пчеле препознају жуту боју, али не виде разлику између црвеног, црног или сивог. С друге стране, многи инсекти виде боје за које је људско око слепо.

Очи риба сличне су очима човека: имају испупчено сочиво, превучено провидном рожњачом и зеницу кроз коју продире светлост. Али, рибе немају сузних жлезда јер њихове очи влажи вода у којој живе. Оне исто тако немају очних капака, мада се код неких врста могу наћи неки пихтијасти органи који делимично покривају око.

Ајкуле, као и жабе, имају покретљиве очне капке, само по један на сваком оку, који се затварају одоздо нагоре. Насупрот људима који при сваком трептају престану да виде за један четрдесети део секунде, жаба може да „чисти" своје очи и да истовремено несметано гледа.

Код морских и речних ракова очи се налазе на покретљивим дршкама због чега је њихово видно поље веома велико.

Очи змија превучене су провидном кожицом насталом срастањем оба очна капка. Чуло вида код змија веома је слабо, чуло слуха такође, тако да су оне малте не и слепе и глуве. До преставе о спољашњем свету долазе помоћу својих рачвастих језика који региструју покрете и таласања које човек не може уопште да запази.

Мада су очи птица једноставније грађене од очију инсеката, оштрина њиховог вида је изванредна. Видно поље птице има готово крстаст облик, јер она види не само испред себе, већ и оно што се догађа са стране. Притом предњу слику примају оба ока, док свако понаособ региструје бочне „пејзаже".

Способност мозга да те три слике брзином муње стопи у једну спада у велика и задивљујућа чуда природе. Од свих птица вероватно најчудноватније очи има сова и то не само по изгледу. Она може свако своје око да употреби независно једно од другог и те две слике не само што не замагљују и не кваре једна другу, него дају једну јединствену пластичну слику. Сову не може изненадити ни напад с леђа, јер она успева да окрене главу за близу 180 степени.

„Најоригиналније" очи свакако има камелеон. Оне могу да се покрећу на све стране и „раде" потпуно независно једно од другог: док једно гледа напред, друго види оно што се збива позади.

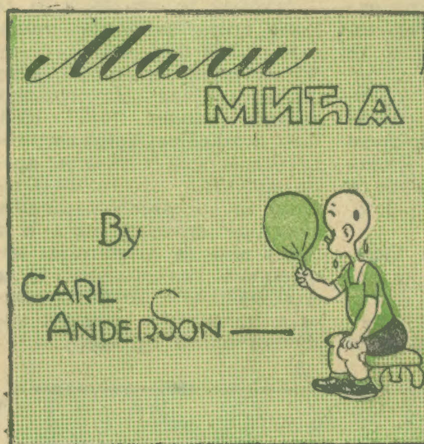

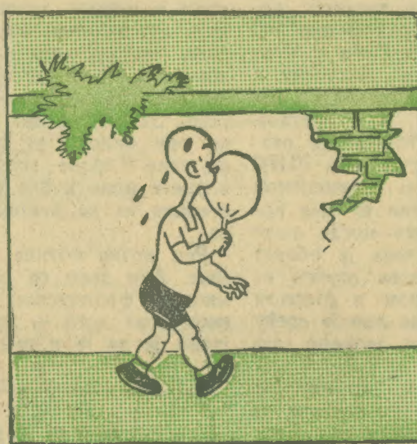

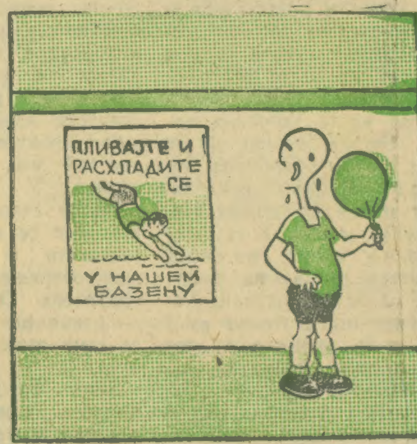

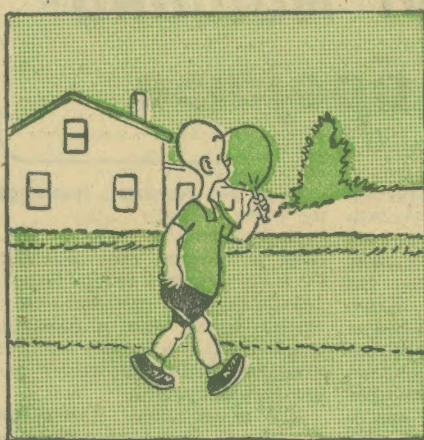

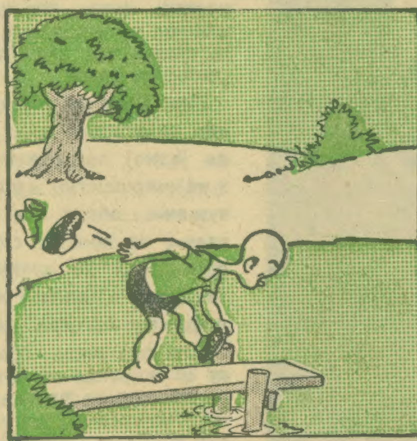

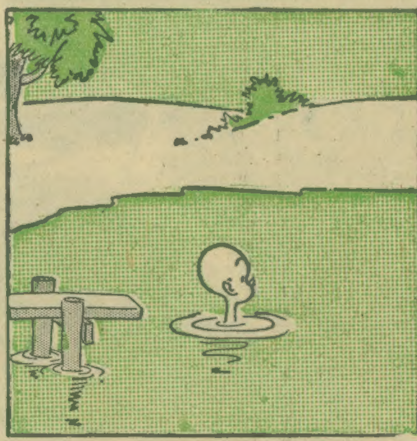

Учимо шах

LXXXI

После једне партије, која се завршила нерешено, бели упита црног:

— Шта мислиш, да ли је јача дама или скакач?

— Скакач, — одговори црни.

— Како скакач може да буде јачи кад је дама најмоћнија фигура на шаховској плочи?

— Тако је, то зна сваки шаховски почетник, али ја по твом питању видим какав ти одговор очекујеш.

— Скакач је, дакле, јачи од даме?
— Да.
— Докажи!
— То препуштам теби.

Онда бели постави овако фигуре:

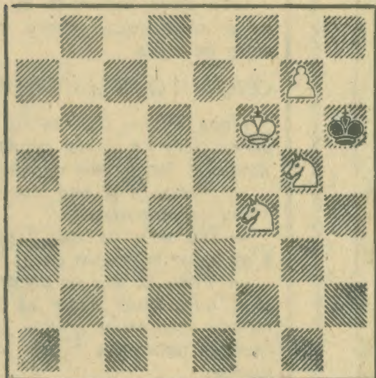

На потезу је био он, бели: изишао је пешаком на осми ред, претворио га у скакача и тиме дао црном мат. Затим је вратио потез, изишао опет пешаком на осми ред, претворио га у даму и — то је био пат.

Скакач је дакле, у овом случају, био јачи и од најјаче шаховске фигуре.

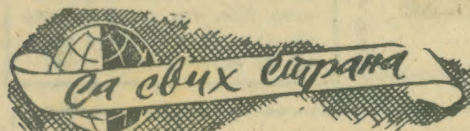

ОСВЕТЉЕЊЕ БЕЗ ЕЛЕКТРИЧНЕ СТРУЈЕ — Флуоресцентне цеви много су економичније од обичних сијалица. Али, радиоактивни изотопи дају још јевтиније осветљење, јер сијалица светли иако не користи никакву спољну енергију.

Инжењери из енглеског атомског центра, који се налази у Харвелу, начинили су „атомске сијалице" које се ноћу виде већ са 1000 метара отстојања. У чему је принцип овог осветљавања? Радиоактивни гас, криптон 85, ставља се у сијалицу чији је унутрашњи зид прекривен фосфоресцентним слојем. Зрачење криптона „надражује" тај фосфоресцентни слој, који зрачи видљиву светлост. Оваква сијалица траје 10 година и не може да проузрокује никакву опасност. Боја светлости је по жељи, може да буде плава, зелена жута, наранџаста или црвена. Постоји само један недостатак оваквог осветљавања, али инжењери сматрају да је привремен. Мада се види са великог отстојања, јачина светлости је мала. Да би се читале новине, треба јој се приближити на метар отстојања. Кад би се наместо криптона 85 употребљавао стронцијум 90 светлост би била много јача, али упоредо с њом појачавала би се и опасност за здравље и живот људи.

✡

„ЕЛЕКТРАМА" — У Паризу ће ускоро бити отворена изложба француских достигнућа на подручју електричних и електронских стројева под називом „Електрама". Поред осталог ту ће бити изложена и најмодернија електрична локомотива коју напаја наизменични ток електричне струје од 25 хиљада волти. Тешка је 138 тона, дуга 24 метра а има мотор од 6.500 коња. Брзина јој је 160 километара на сат. Локомотива је направљена за Совјетски Савез и биће употребљена за сибирску железницу, а исте такве је француска индустрија произвела и за Индију и за Кину. На „Електрами" ће бити изложен и електронски телескоп који 25 пута повећава сјај посматраних звезда и тако омогућава изврсне снимке за свега три минута уместо досадашњих 75 колико траје снимање помоћу обичних телескопа.

✡

ТАЈАНСТВЕНА СУПСТАНЦА ИЗ КОРЕНА КЕЉА може да спречи клијање неких биљака или да успори рашћење њиховог корена. Ово је утврђено случајно док је проучаван узрок пропадања детелине на неким њивама. Детелина, посејана ујесен на простору где је посечен кељ претходног лета, није могла да клија, а и она која је проклијала у току 4—6 недеља је пропала, саопштили су пољопривредници са Новог Зеланда. Корен кеља а у мањој мери његово лишће и стабљика садрже супстанцу која спречава клијање, показала су испитивања у лабораторији на биљци љуљици.

✡

НОВИ ЗВУЧНИК за радио апарате направљен је у једном научном институту у Јерусалиму. Знатно је мањи и троши мање електричне енергије него обични звучници, не изазива шумове приликом репродукције звука, отпоран је на разне потресе и због тога ће имати добру примену у сателитима када се ови буду градили као релејне станице.

Да ли знате?

БРОЈАЧ ТЕЛЕФОНСКИХ РАЗГОВОРА

Неповерљиви претплатници у Француској моћи ће број обављених разговора да контролишу „бројачем" инсталираним у свом стану. Осим овога има и апарата који региструју с киме је вођен разговор и колико је минута трајао.

РОМАНИ НА ПЛОЧАМА

Плоче које дуго свирају прослављају десетогодишњицу постојања. Сада су оне усавршене у такозване стереофонске плоче које слушаоцу стварају осећање простора. Захваљујући овим плочама са 33,3 обртаја у минуту може се далеко дуже слушати програм него са старих плоча.

На овим плочама је почело снимање и читавих романа, тако да више књига не мора да се чита већ — слуша. Недавно је једна британска фирма пустила у продају грамофонске плоче са одабраним делима Свифта, Шекспира и других светских књижевника. Између осталог снимљена су и Гуливерова путовања.

На тај начин поред дискотеке у кући ће почети да се стварају и „грамофонске библиотеке", које ће постепено заменити гломазне библиотеке са књигама.

И ПЕВАЧИ...

О делфинима смо чули много али ово још не: два делфина из акваријума у Мијамију знају и да певају, тако бар каже познати диригент Георг Хин који их је научио једној серенади. Карк и Шторкле, како се зову ова два музикална делфина, изводе тонове кроз рупице у горњем делу кљуна.

ГЛУПЕ ХАРИНГЕ

Од свих риба харинге су, како кажу рибари, „најкраће памети". Оне се, например, страховито боје ваздушних мехурића и опрезно их обилазе. Ову њихову особину искористили су недавно амерички риболовци.

Кад је из авиона било откривено велико јато харинги, с рибарских бродова била је спуштена у море шупља цев од полиетилена дугачка 360 метара, са много мањих и већих отвора. Затим је помоћу компресора у цев убачен збијени ваздух. Ваздушни мехурићи, који су у читавим облацима избијали кроз отворе цеви, уплашили су харинге: оне су запливале према дну, низ „непробојни зид" и — упале у разапете мреже.

КАМИОН ОД 40 ТОНА

Француска је произвела камион са приколицом чија је укупна носивост 40 тона, колико имају четири железничка вагона. За шофера је саграђена посебна кабина са климатским уређајима, два кревета са купатилом, уграђеним електричним шпоретом и фрижидером. Сви уређаји добијају електричну енергију од два дизел мотора који покрећу камион.

ОСТАТАК РАСКОШИ И БЕСА

У једној старинарници у Паризу, недавно је продата за 300.000 динара једна када за купање од чистог сребра украшена скупоценим шарама, употребљавана на двору Луја XV.

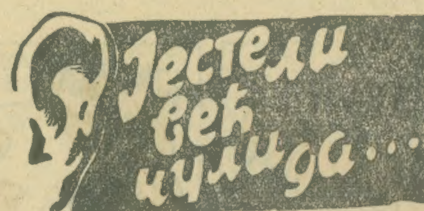

...стабло џиновског афричког дрвета баобаб, које може да живи и по 1.000 година, веома се брзо распадне чим дрво угине и претвори се у гомилу пепела. Због тога се и прича да је немогућно пронаћи изумрло стабло баобаба.

... оштрина човечјег вида ноћу потпуно је иста као у сове, а четири пута мања него код мачке. Дању пак, мачка види пет пута слабије од човека.

...за последњих 500 година сви вулкани на Земљи избацили су око 50 кубних километара лаве и око 300 кубних километара пепела и другог материјала.

...буфало мења старо крзно на тај начин што га „састружe" трљајући се о какво старо, рапаво стабло. Тиме се истовремено ослобађа и досадних инсеката.

...за највећу слатководну рибу на свету сматра се јужноамеричка арапаима: дуга је близу 6,5 метара и тешка око 25 килограма.

...на морском дну живи једна врста црва који има очи на репу.

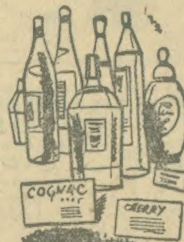

...у Паризу постоји музеј у коме се налази 18.700 боца разних пића.

...и поред веома ниске температуре поларни медведи мужјаци активни су за време дуге арктичке зиме. Женке, међутим, ископају јаме испод снега и леда, завуку се у њих и преспавају неколико месеци. За време тог дугог зимског сна оне доносе на свет своје младунце.

...једна од првих замисли о вештачким земљиним сателитима потекла је од Берлинца Хермана Гансвинда. Он је 1890 године разрадио планове за ракетни васионски брод који би кружио око Земље.

Водоравно: 1) град у СССР-у; 5) наш савремени књижевник; 7) немачки хемичар, добитник Нобелове награде; 8) једна нота; 10) највећи ледник на Алпима; 11) пустиња у Азији; 12) индустриска биљка; 13) шумска животиња; 14) два слова; 15) рачун; 16) небеско тело (множ.) 18) државна благајна; 19) један роман Л. Зилахија; 21) душа (лат.); 22) спев; 24) врста гимнастике; 25) домаћа животиња (множ.); 26) женско име; 27) француски писац („Без породице"); 28) иницијали нашег књижевног критичара; 29) калијумова со; 30) наш књижевник; 32) место у Француској.

Усправно: 1) планина у Црној Гори; 2) органска материја коју излучују младе пчеле; 3) енглеска титула; 4) два сугласника; 5) врста кључа; 6) музички израз; 7) острво у Индонезији; 9) птица грабљивица; 11) предео у области поларне климе; 13) планина у Босни; 15) либански политичар; 17) беочуг; 19) оглас; 20) место на Дрини; 21) врста мајмуна; 23) шаховска фигура; 25) место у Истри; 27) француски сликар; 29) страно мушко име; 31) два слова.

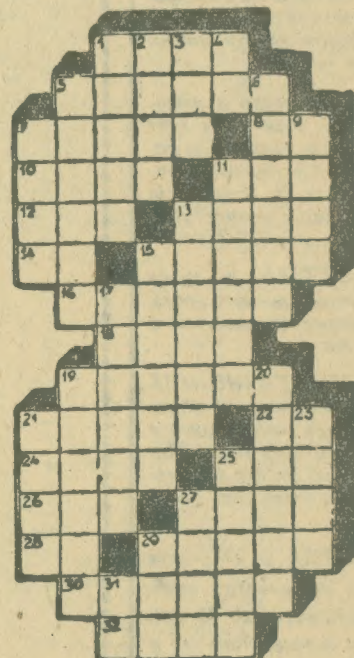

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Зета; 5) Чабуља; 7) Келер; 8) во; 10) алир; 11) тас; 12) лив; 13) Кола; 14) ен; 15) палир; 16) иперит; 18) оток; 19) Крилов; 21) круна; 22) еп; 24) вика; 25) или; 26) Ава; 27) Омер; 28) ра; 29) Орање; 30) Цетиње; 32) козе.

Усправно: 1) залив; 2) Ебер; 3) Тур; 4) ал; 5) Челини; 6) авалит; 7) Кале; 9) осар; 11) толико; 13) Карола; 15) петина; 17) порука; 19) криваш; 20) Велење; 21) квар; 23) пире; 25) имање; 27) ориз; 29) Ото; 31) ек.

Дедине вештине

МЕРА КОЈА ТАЧНО ДАЈЕ КОЛИКО ЈЕ СТАРО ЈАЈЕ

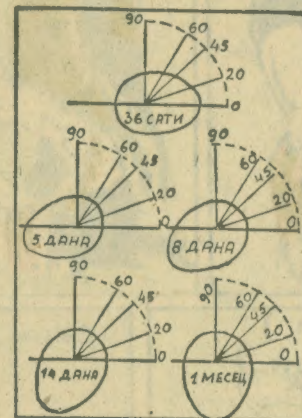

У широк стаклени суд (теглу) нали воде па у њу спусти јаје. Свеже јаје до 36 сати откако га је снела кокошка, пливаће као на првој слици. Јаје старо 5 дана већ тоне мало својим врхом, а од 8 дана утонуће више, што се и степенима може тачно одмерити. Али за обичну употребу довољна је мера од ока, јер јаје од 14 дана већ нагиње врхом ка дну а од месец окреће врх тачно према дну. Што год је старије јаје све више тоне.

ТРИ КВАДРАТА

Нек окуша ко год жели, сека или бата од шибица нек направи ова три квадрата:

Први квадрат нек је празан, тако је у реду, а у другом поставите шибицу у среду. Насред среде мора бити, а још што је главно, став јој треба удесити сасвим водоравно. Трећи квадрат попуните шибицом у среди, ал' да стоји као висак јер друкче не вреди.

Кад све тако удесите, бројање вам каже: од четрнаест шибица се ова слика слаже.

Пет шибица одузмите, и нек види цео свет да остаје само пет!

(Три квадрата претвориће се у штампана слова П, Е, Т кад првоме склоните доњу шибицу, другоме ону с десне стране, а трећем леву, десну и доњу).

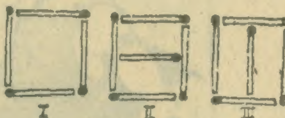

ДУБИНА ЈЕЗЕРА

У води крај обале језера расте трска висока три метра. Како ћемо израчунати дубину језера код обале ако не смемо да меримо ни онај део трске над водом нити онај под њом?

Ево како ћемо то израчунати:

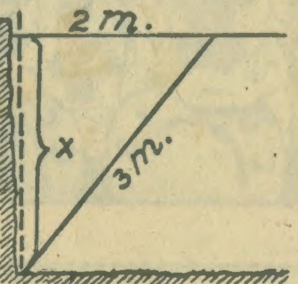

Дохвативши руком врх трске отпловићемо чамцем од обале све док се тај врх не нађе тачно на површини воде. Затим ћемо измерити отстојање чамца до обале. Пошто нам је дужина трске позната добићемо правоугли троугао у коме су нам познате хипотенуза и једна катета (види слику). Према Питагорином правилу лако ћемо израчунати и другу катету, тојест дубину коју тражимо.

Претпоставимо да је отстојање чамца од обале два метра. Онда је

$$x = \sqrt{3^2 - 2^2} = \sqrt{5} = 2,25$$

Загонетка

Нема зубе ни ко дека
Ипак жваће целог века
Ал' не једе сир ни грожђе
Него челик, бакар, гвожђе.

(Рђа)

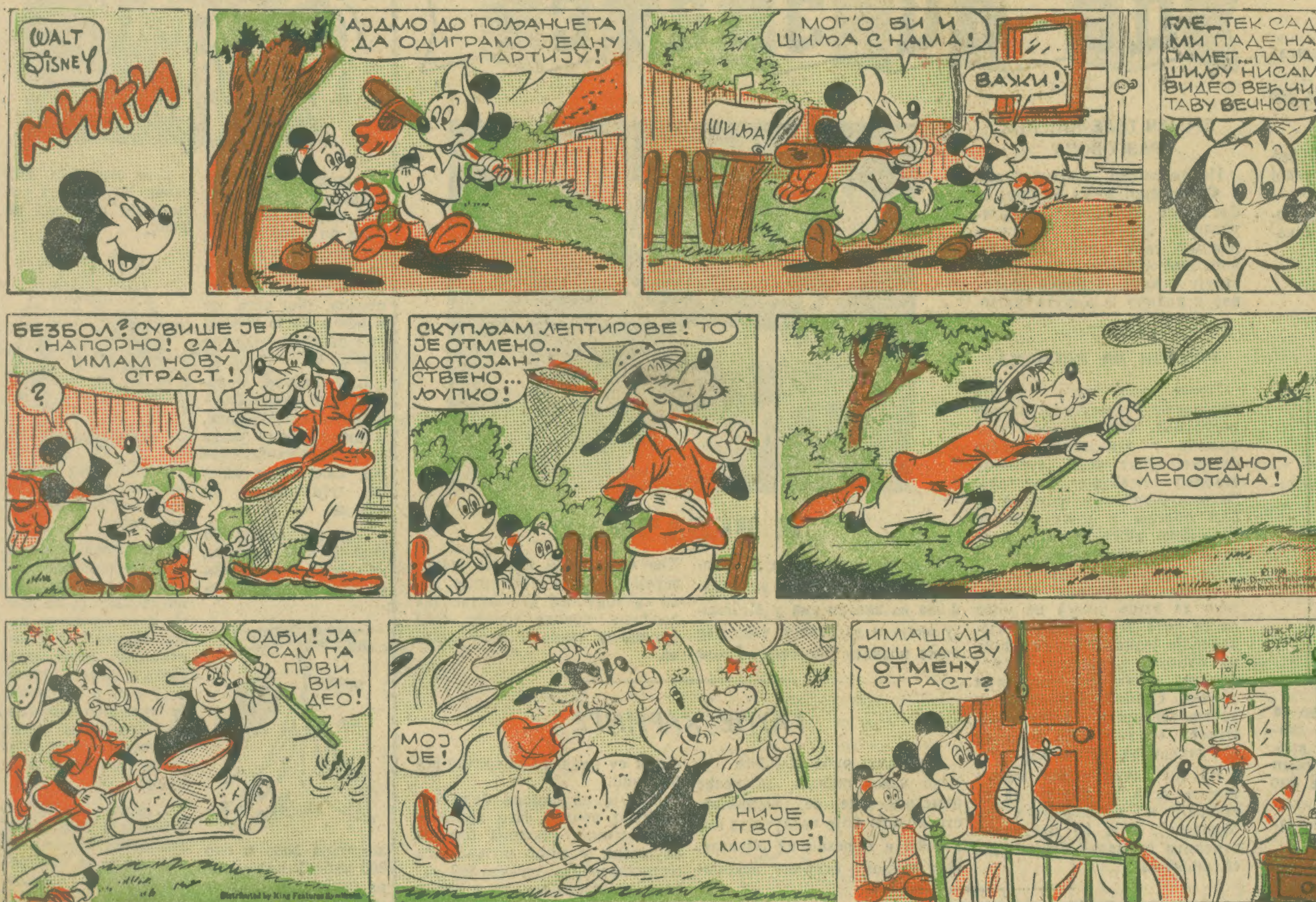

ЊЕГОВО КАВАЉЕРСТВО

Пера Ждера није био велики кавaљер, нарочито када је у питању његов комодитет. Тако, једном, док се возио трамвајем, нашле су се две даме пред њим. Разуме се, био је ред да им уступи место.

— Врло радо ћу уступити место оној дами која је старија! — рекао је Пера.

Обе даме замолиле су га да и даље седи, пошто оне могу да стоје.

ОНО ШТО ЈЕ НАЈБЛИЖЕ

Пера Ждера био на једној распродаји па поред осталог купио и једну велику чашу.

— Купио сам ову пивску чашу са иницијалом.

— Па теби је име Пера, а на чаши је велико слово О?

— Тако је, али на распродаји није било чаше са П, па сам узео слово које је најближе почетном слову мог имена.

И ТУ ЈЕ АУТО ПОТИСНУО КОЊЕ

Пера Ждера мучи се у кафани са једном шницлом, која је била дозлабога жилава. Најпосле је позвао келнера и рекао му:

— Нисам знао да је ваш град тако напредан. Свуда сте коње заменили аутомобилима. Ето, чак и ова шницла као да није од коњског меса, већ од аутомобилске гуме.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Ко су били галиоти?

Шта је скерцо?

Шта је хипорхема?

Где се налази тврђава Галишник?

Шта је слanутак?

ОДГОВОР:

ГАЛИОТИ су веслачи на галији. Било их је плаћених добровољаца који су често бежали и поред свирепих казни и окованих кажњеника у

које су се убрајали и заробљеници. Веслање на галијама био је тежак физички рад иако је једним веслом упрaвљало њих петоро.

СКЕЦО је ведар и живахан музички став (такт 3/4) понајчешће у симфонији, сонати и уопште камерној музици. Бетовен је био први који је у своје сонаге унео скерцо.

ХИПОРХЕМА је грчка реч и означава античко-грчку хорску песму са играњем и пантомимом.

ТВРЂАВА ГАЛИШНИК се налази на северној обали острва Хвара нешто јужније од градића и луке Јелса. Мисли се да су остаци ове тврђаве из илирског или римског доба.

СЛАНУТАК је махунаста биљка са разгранатом стабљиком која расте до 80 сантиметара висине. Лист јој је непарно пераст а цвет бео, ружичаст, плав или зеленкаст. Плод се употребљава за храну, најчешће као додатак кафи.

БАШ ЧЕЛИК

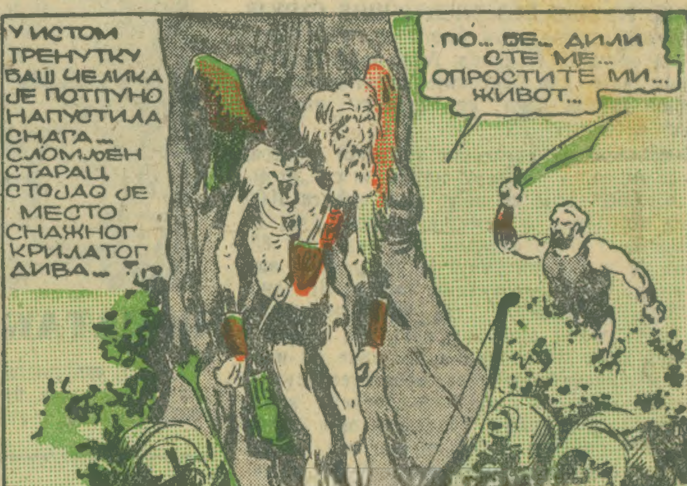

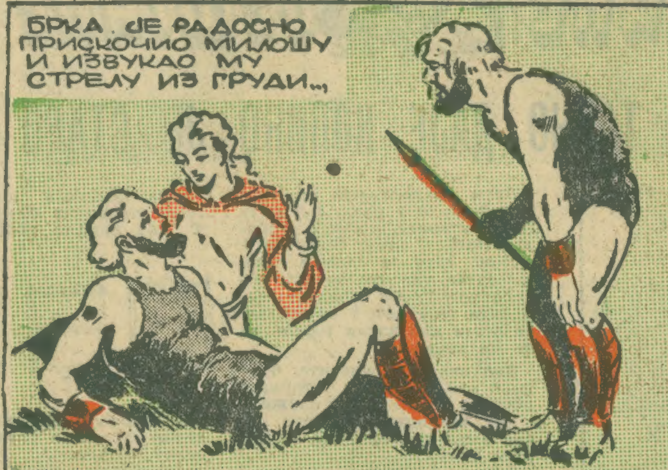

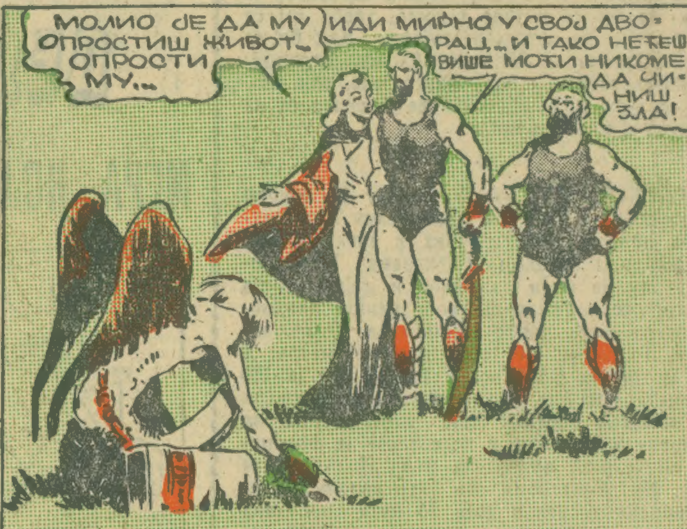

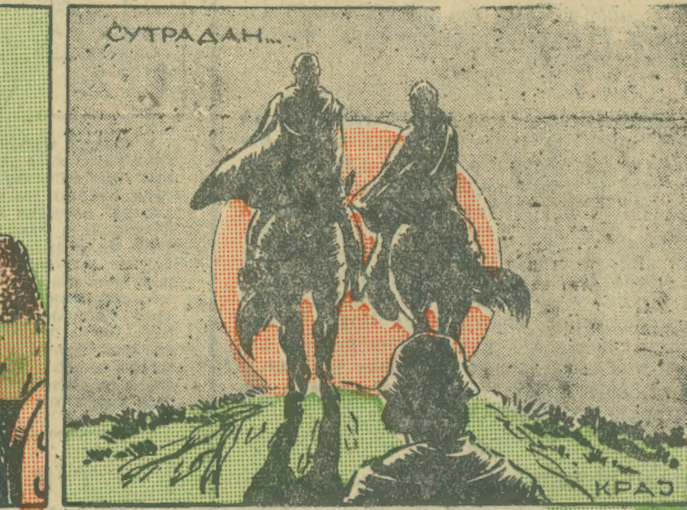

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско-издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Тек рач. број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају